ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year...... $2.00 | To Europe:
half year...... 1.00 | per year..... $2.50
single copy... .05 | half year..... 1.25

СВОБОДА

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік......... $2.00 | До Европи:
на пів року 1.00 | на рік $2.50
поод. число .05 | на пів року 1.25

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

РІК XXI. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 7-го серпня 1913. Ч. 32. VOL. XXI. Jersey City, N. J., Thursday, August 7, 1913. N. 32.

БЛИЗЬКИЙ КОНЕЦЬ БАЛКАНСЬКОЇ ВІЙНИ.

Нещаслива братоубійча війна, яку вже від близько трех місяців веде Болгарія з Сербією, Грецією а від недавного часу також з Румунією і Туреччиною, є вже на укінченю. Всі ті держави, з виїмком Румунії, вже при розпочатю сеї війни були крайно обезсилені попередною війною з Туреччиною; крім сего знищили ся цілком фінансово. Великі европейські держави, які були противні сій війні, постановили не мішати ся чинно до неї, та заняли невтральне, вижидаюче становиско, знаючи, що скорше чи пізнійше балканські держави, не маючи гроший на веденє війни, будуть змушені погодити ся і заключити мир. Так і стало ся. Перша Румунія запропонувала Болгарії услівя мира, на які болгарський уряд засадничо згодив ся. Під натиском Румунії, також Сербія і Греція заявили готовість ввійти в мирні переговори з Болгарією і минувшого тижня з'їхали ся вже представники сих держав в румунській столиці, Букарешті, щоби мир остаточно заключити. Туреччині, яка мимо перестороги великих держав заняла часть болгарської землі, звеліли великі держави віцофати звідтам свої війська. Ся сумна війна дає яркий доказ політичної незрілости балканських держав, головно Болгарії і Сербії. По розбитю Туреччини, замість позістати в союзі і працювати над дальшим культурним і економічним розвитком своїх народів, запустили ся обі згадані держави в війну, яка не принесе їм ніякої користи а принесла лиш великанські страти в людях і добутку. Як великі жертви потягнула за собою ся війна в людях, можна зміркувати вже з сего, що лиш по самій сербській стороні від вибуху війни в убитих і ранених числять 35.000 людий.

—o—

ПРАВОСЛАВНИЙ. ЕПИСКОП ДЛЯ ГАЛИЧИНИ.

„Новое Время" пише: „Австрійська Галичина підлягає канонічній власти царгородського патріярха, але він не може звертати уваги на житє православної церкви в Галичині і визискати там свої прероґативи. Тому царгородський патріярх передав свою власть і обовязки волинському архієпископови Антонієви, яко епископови найблизшої Галичині православної епархії. Антоній користувати-меть ся правами екзарха і задумує висьвячувати сьвящеників для галицьких парохій. На жаль — додає „Новое Время" — і російський архієрей позбавлений політичної можливости понирати закордонне стадо і остає йому лише потішувати підлягаючих його власти терплячих пастирів і стад". Від себе додамо до заміток „Нов. Врем.", що сей православний епископ для Галичини, буде „пастирем без овець", бо нема в Галичині такого стада, а коли би й було, то обовязки екзарха можна віддати хоч би близшому православному епископови в Черновцях.

—o—

ВЖЕ Й ХОДИТИ НЕ ХОЧЕ.

Провідниця суфражисток, Еммеліна Пенкгорст, котру отсе знов арештували на підставі „котячо-мишого" закона, зачала сим разом подвійний страйк: не лише не хоче приняти жадної поживи, але й ходити не хоче. Від коли її арештовано, не зробила ані одного кроку. Полісмени мусіли нести її на руках до тюрми і як положили її на прічі, так вона й лежить не рухаючись цілу добу. Часопись „Експрес" довідує ся, що портова поліція дістала інструкцію не перескаджати пані Пенкгорст, колиб вона хотіла переїхати через канал до Франції. Та чи вона схоче „втікати" від „закона" — се друге питанє.

НАСЛІДКИ ТУЧЕЙ І ГРОМІВ В ГАЛИЧИНІ.

Дня 16-го м. м. забрала вода цементовий міст в Устіянові, побудований коштом десяти тисяч корон. В Лобізві грім убив селянина, який вийшов по худобу в поле, а пастушку оглушив, що вніміла і оглухла. В Устриках в самім місті забрала вода міст, так що комунікація межи містом а стацією, почтою, податковим урядом відбуваєть ся лиш в брід в ріку. На другий день така сама туча осунула гору, яка засипала зелізничий шлях на просторони одного кільометра. Поїзди не курсують, лиш раз на день особовий, де пасажири межи Хировом а Старявою відбувають дорогу на просторони одного кільометра пішки. Тогож дня (17-го м. м.) грім убив в Старяві селянина, який був при худобі на поли. — В Раківци (городенського повіта) поразив грім 17-го м. м. пять пастушків, що сховали ся під одною парасолею перед зливою. Троє дітий убив, двоє вдало ся відратувати. Найстарша дівчина, що мабуть держала парасолю, мала зовсім зуглену руку. — Хмаролом між Обертином а Хотимиром потягнув за собою страшні жертви. Дощ падав тут три дни. Вода з гір залила село Жабокруки, забрала сіно в копицях, знищила кільканайцять господарств, завалила три млини, дальше до Гарасимова знищила три муровані мости, кілька водних млинів і 35 господарств. Ціле господарство Микити Комарницького забрала вода. В хаті був сам господар з матерю, жінкою і пятеро дітьми, з котрих найстарша донька мала 15 літ. Виратували ся лише жінка, котра несена водою на соломі, зачіпила ся на дереві, де пересиділа цілу ніч, і двоє наймолодших дітий, прочі утонули. Утонув весь живий інвентар. Утонув також господар Андрій Курась. У иншого господаря утонуло шість коров і два коні. Впрочім число потонувшої худоби доси не справджене. В иншій хаті утопула спараліжована жінка.

—o—

35 АРЕШТАНТІВ ЗГОРІЛО В ОГНИ.

На карній фармі в Оклей, Місс., 20 миль від міста Джексон, згоріло на смерть 35 вязнів-Ніґрів. Коли счинив ся пожар, Ніґри зачали дерти ся до вікон і кричати, чим звернули на себе увагу дозорців, та поки ті прийшли, огонь вже обхопив будинок і ніхто не міг відчинити дверий. Один за одним відривали ся вязні від крат і падали у огонь, поки не погибли всі до одного.

—o—

НЕЛЮДЯНИЙ БАТЬКО.

Павло Бодак з Йонкерс, Н. Й., задумав ся тяжко в міськім арешті, що на сьвіті нема справедливости, коли за тяжке побитє своїх дітий судія Біл поставив його під кавцію 500 долярів. Бодак боронив ся, плакав, просив, щоб його звільнити, бож то він свої діти побив, а що судови до чужих дітий? Такі непослушні діти, як Бодакові, то пожаль ся Боже... Мати пішла до праці а дітям (7-літній Олені і 12-літній Вероніці) полишила 25 центів, а мужеви, що сидів без роботи, не лишила ані цента на віску. Бодак чув кажду, пекло його коло серця, та давай просити діти, щоби йому дали 10 центів на один „дрінк", а з позісталих 10 цнт. мали жити цілий день. За свій непослух побиті діти опинили ся в шпитали, а батько в арешті.

—o—

ҐАЗ КОЛО ЕДМОНТОНУ.

Робітники, що вертіли артезійську криницю у Ріджентс Парк, около пять миль від Едмонтону, дуже здивували ся, коли несподівано піднесли ся їх прилади до верченя о кілька стіп в гору. Коли відкрили отвір криниці і запалили над ним сірник, бухнула поломінь на 10 стіп висока і по нинішний день не змінила ся. Знавці мають зробити досліди над силою тисненя і можливою скількостию ґазу.

РУЗВЕЛЬТ ЗБИРАВ ВІЙСЬКО.

Телеґрами з Арканзас доносять, що бувший президент Рузвельт, котрий находить ся тепер на полудни, в стейті Арканзас, збирає американське військо і лагодить ся до війни з Мексиканцями, котра кождої хвилї може вибухнути. На случай війни Рузвельт обняв би команду над бриґадою війська, котру сам збере. А ситуація в Мексику зовсім не змінила ся на ліпше. Уряд Злучених Держав заявив рішучо, що правительства Гуерти ніколи не признасть, бо воно повстало на пролятій крові і підступі, однак Америка здержить ся від всяких военних кроків проти Мексика, як довго житє і майно Американців, що там живуть, будуть забезпечені. Послідними днями ті відносини зістали дуже напружені, коли американський урядник зістав постріленний мексиканськими жовнірами. Американське правительство зажадало сейчасового слідства і строгого покараня винуватих. Гуерта налякав ся рішучого тону Американців і сповнив точно їх бажанє. Розходить ся поголоска, що Гуерта має зрезиґнувати, а його місце має заняти назад старий Діяз.

—o—

ПОСТІЙНА ВОЗДУШНА КОМУНІКАЦІЯ МІЖ ЛЬОНДОНОМ А ПАРИЖЕМ.

В Льондоні оснував ся синдикат для сотвореня постійної воздушної комунікації між Льондоном і Парижем. Коли підприємство розвинеть ся, комунікацію поширить ся і на инші столиці европейських держав. В теоретичнім опрацьованю сего відважного проекту вже від місяців працювало кількох визначних анґлійських фаховців і вони переконали ся, що се підприємство зовсім можливе. Висліди студій предложено капіталістам, а сї оглянувши їх, заявили готовість завязати синдикат. Тепер приступили вже до вступних праць і в осени с. р. має вже почати ся воздушний рух між Анґлією і Францією. Зразу сповняти-муть комунікаційну службу два літаки, з них кождий буде обчисленний на 12 осіб. Відповідно до успіху їх число буде ся побільшувати.

—o—

ПОСТУП АВІЯТИКИ.

Незвичайно легкий літак збудували два австрійські вчені, Генрих Гросгайм і Олекса Свахуляй. Апарат сей вже з мотором важить 180 кґ. Апаратом можна пливати і по поверхні води. Зложити і розложити можна літак протягом 20 хвиль. Випробували його вже в Будапешті з добрим успіхом. Винахід їх опатентовано вже в Австро-Угорщині і в Німеччині.

—o—

БІДА, НЕ БАБА.

Російський „цар миротворець" не лише зі своїми підданими, але й зі своєю матірю не може дати собі ради. Старій цариці все щось недогода. Насамперед посварила ся на смерть зі своєю невісткою, бо вона вплинула на свого мужа, аби той в нечуваний спосіб здеґрадував її сина і свого одинокого брата, Михайла, за те, що він оженив ся з простою розвідкою. Цариця була така озлоблена, що не хотіла засісти на призначенім місци на обході 300-літньої річниці Романових, заявляючи, що вертає ся до своєї родинної Данії. Тепер перебуває в Анґлії і справляє без конечні клопоти лондонській поліції, яка мусить її стеречи, як дитину, перед „анархістами". Та се ще булоб байдуже, як би вона не робила клопотів королеви Юрієви, підбунтовуючи стару королеву Александру, аби та тримала „в руках" свою невістку — королеву Марію. Цар дав тепер їй знати, що коли не верне ся до Росії до падолиста, то буде на будучність поступати собі з нею, як зі звичайною підданою.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК В РОСІЇ.

З Петербурга доносять, що в Росії вибух величезний страйк, якого не було там ще від десяти літ, то є від часу величезної револьти робітників. Робітники відкинули проект правительства, на підставі якого уряд старав ся полагодити сей страйк, а в наслідок того міністерство внутрішних справ заатакувало сильно робітничі круги і зарядило масові арештованя. Компетентні люди впевняють, що в округах Москви і Володимира, де находить ся найбільше російських фабрик і заводів, вийшло на страйк 150 тисяч робітників, а в околиці Петербуга — 70 тисяч. Число страйкуючих зросте у троє по укінченю жнив. Кажуть, що властивою причиною страйку не є справа економічна, але політична революція. Три робітничі дневники в Петербурзі поліція сконфіскувала, а на їх видавців наложено дійманочі грошеві кари.

—o—

БУРІ І ЗЛИВИ НА УКРАЇНІ.

З Київа доносять: На значній просторони в західно-полудневім краю лютила ся буря зі зливою. В богато місцевостях зелізничий плянт підмулений. В кількох селах від громів повстали пожежі. На стації Вендручани грім убив одну з подорожних. Буря зі зливою і градом лютила ся також в части мінського повіта. Знищила збіже на просторі тисячу десятин. Троє людий на поли убив грім.

—o—

ПОДАТОК НА БЕЗДІТНИХ У ФРАНЦІЇ.

Французьке правительство виладило проект нового закона, на підставі якого оподаткуєть ся стало усїх тих горожан, що не мають найменше по троє дітий. Сей податок принесе державі в приближеню 100 міліонів долярів річно. Уряд заводить сей ориґінальний податок на те, аби приневолити нарід до збільшеня людности краю, яка з року на рік постійно зменшуєть ся. Статистик Бертілльон оповіщує, що в Франції є тепер 1.350.000 безженних, 1.800.000 подруж бездітних, 2.650.000 родин з двома дітьми, а 2.400.000 родин з одною дитиною. Усі ті люди будуть приневолені платити наложений з гори податок. Оподаткуєть ся кождого такого громадянина, котрий дійшов до 45 літ житя, а не має троє живучих дітий. Сей податок будуть платити також всі кавалери, що мають скінчених 21 літ житя. Такса від одної дитини виноситиме по 6 долярів річно. Хто отже буде мати троє дітий, сей не платити-ме нічого; хто буде мати тільки двоє дітий, заплатить $6.00 податку; хто одну дитину — $12.00, а хто не має жадної дитини, буде платити „за кару" $18.00 річно. Ось таким способом думає французьке правительство збільшити скількість горожан своєї занепадаючої чисельно нації.

—o—

НЕ ХОЧУТЬ КОРОЛІВ.

В Норвеґії нині небезпечно бути королем. Недавно в Христіянії, в огороді, де бавить ся малий наслідник трону, Олаф, найдено в укритю узброєного чоловіка. Арештували його і коли він признав ся, що хотів убити Олафа, задержали сей випадок в тайні. Королева умлівала з перестраху, коли довідала ся про замах на її сина, і тепер безнастанно вговорює короля, аби покинув Норвеґію, бо законопроєкт, над яким радить тепер норвеський парлямент, в дійсности накладає нагороду за голову Олафа. Іменно говорить сей законопроєкт, що наколи по королеви і королевій не лишить ся жаден потомок, то Норвеґія має остати републикою. Антимонархічна аґітація робить в Норвеґії великі поступи і королева слушно побоює ся, що якийсь розекзальтований републиканець може зігнати зі сьвіта наслїдника трону, аби завести републику як найскорше.

БУНТ ПАПСЬКОЇ ҐВАРДІЇ.

Швайцари, що служать у папській ґвардії у Ватикані, збунтували ся і поставили свої жаданя до папи. На ті жаданя дістали відповідь, що папа їх не сповнить, бо вони противні прінціпови дисципліни. Хто невдоволений, може собі вертати ся назад до Швайцарії, а орґанізатори бунту будуть прогнані з ґвардії. Ґвардисти приняли сю заяву з невдоволенєм і попросили ще о авдієнцію у кардинала Мері-дель-Валь, кажучи, що їх домаганя зле зрозуміли. Та до порозуміня не прийшло і Ватикан відкинув усї без розбору домаганя збунтованої швайцарської ґвардії, в наслідок чого запанував в папській палаті формально военний стан. Кількох провідників бунту прогнали папські жандарми поза мури Ватикану. На прощанє їм кричали оставші ґвардисти: „Най жиє Ґарібальді!" Прогнані ґвардисти грозять, що оголосять якісь неприємні історії з житя у Ватикані. У оставших найдено певну скількість укритого оружя; відкрито рівнож змову на житє команданта ґвардії, якого ґвардисти дуже ненавидять. Папа такий зпеохочений скандалом, що хоче зовсім скасувати ґвардію. На випадок нових разрухів має папі прийти в поміч державна італійська поліція.

—o—

СОРОК ДВІ МІНУТИ ЗАСИПАНИЙ ЗЕМЛЕЮ.

Перед двома тижнями працювало в Буську кількох робітників при одній будові, у викопаній ямі, в цїли заложеня фундаментів. Яма була глибока на 5 м., тому з викиненої на верх землї наросла висока могила. З невідомих причин насипана земля усунула ся нагло в яму та живцем погребала муляра Станіслава Ґебаля. Инші робітники ратуючи ся утечею, не затямили навіть місця, в котрім стояв засипаний муляр. Сейчас збігли ся люди, щоб вигребати нещасного, одначе, не то, що не могли його ратувати, але противно, ще закидали його землею на 1 і пів метра. Не знайшовши в однім місци, почали копати в другім і щойно по 42 мінутових заходах удало ся їм віднайти засипаного. Всї були переконані, що муляр погиб, між тим зі здивованєм запримітили, що він жиє і в кількох мінутах прийшов до сьвідомости. Свій ратунок завдячує Ґебаль своїй притомности ума, бо коли вже земля сипала ся, він похилив ся до стіни і через те йому лишив ся малий простір перед його лицем, з якого він черпав через кілька мінут воздух до віддиху. Коли вже воздух вичерпав ся, попав в омлїнє, з котрого пробудив ся по відкопаню. Після ореченя присутних лїкарів бракувало йому одної мінути до цїлковитої смерти.

ВІД ГОЛОВНОГО УРЯДУ „РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА В АМЕРИЦЇ".

Згідно з параграфом 36 статута Р. Н. Союза, повідомляє ся всїх Головних Урядників Р. Н. Союза, як також Урядників „Свободи" і Урядників „Просьвітної Комісії", що РІЧНЕ ЗАСЇДАНЄ ГОЛОВНОГО УРЯДУ Р. Н. СОЮЗА відбуде ся в місті БОФАЛО, Н. Й., дня 9., 10., 11. і 12. вересня (септембра) с. р.

C177

Галя, в котрій відбуде ся засїданє, як також програма засїданя, будуть оголошені пізнїйше в „Свободі".

На се засїданє обовязані явити ся всї Головні Урядники, означені параграфом 45-им в „Додатку до статута Р. Н. Союза", як також Уряд „Просьвітної Комісії", а то: Предсїдатель і Рефеферент.

Дано в Мікаду, Па., дня 1. серпня 1913.

Дм. Капітула,
Головн. предс. Р. Н. Союза.

ПРОСЬВІТНІ ВІЧА.

Woonsocket, R. I.

У нас відбуло ся дня 3-го червня просьвітно-шкільне віче при співучасти відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. С., п. Д. Андрейка.

Віче відбуло ся в як найліпшім порядку. Отворив віче Всеч. о. В. Турула. В довшій промові обяснив ціль сего віча і задачі Просьвітної Комісії. При кінци своєї промови покликав бесідник на предсідателя віча п. Й. Линського, на що усі згодили ся. Предс. п. Линський покликав на секретарів п. Й. Ірзу і Івана Правура, а заразом попросив зібраних, щоби як найспокійнійше заховували ся. Опісля попросив забрати голос п. Д. Андрейка.

П. Д. Андрейко в своїй промові вияснив усі ті дороги, якими Просьвітна Комісія Р. Н. С. задумує піти, щоб піднести просьвіту і культуру серед нашого народа. По скінченю промови п. Д. Андрейка наступив впис членів до Тов. „Просьвіти". Записало ся на разі 39 членів; а є надія, що з часом вступить кілька разів більше. Знаючи, що початки праці Просьвітної Комісії без народної матеріяльної помочи майже немислимі, слідуючі зложили в дарі на цїли Тов. „Просьвіти": о. Василь Турула $5.00; Тов. „Зап. Січ", від. 206 Р. Н. С. з Вунсокет $5.00, Сестрництво Неп. Зачатія $5.00; Читальня „Просьвіти" з Вунсокет 3.75. Разом $18.75.

Потім вибрано відпоручником Просьвітної Комісії в Вунсокет Йосифа Ірзу, 35 Cato Street, Woonsocket, R. I.

На закінчене віча церковний хор відсьпівав кілька народних і патріотичних пісень, почім вічевики розійшлись веселі домів, попращавши п. Андрейка.

І. Правур, секр.
Й. Ірза, відп. Пр. Ком.

Brooklyn, N. Y.

Як на зазив дзвона в давнім Запорожу сходились козаки на спільну нараду, так на поклик Просьвітної Комісії зійшли ся бруклинські Українці дня 12. липня с. р. о годині 8. вечером на народне віче, на яке прибув відпоручник Просьвітної Комісії, Вп. пан Дмитро Андрейко. На віче те явились Русини і Русинки численно, так що галя була переповнена.

Віче відкрив короткою промовою п. Іван Каровець, пояснив ціль того віча і покликав на предсідателя п. Юліяна Павчака, а на секретарів пп. Володимира Яськевича і Йосифа Пригарського. Покликаний уряд заняв місця, а предсідатель представив вічевикам п. Андрейка і уділив йому голосу. Яркими красками змалював пан Андрейко недолю нашого народу під ляцькою кормигою в Галичині і під царським кнутом в Росії. а також положенє Русинів в Америці посеред культурних народів з причини браку просьвіти, без котрої ми і наші поколїня не можемо дальше жити. Головно вказував він на брак руських шкіл для дїтий в Америці, де би вони учились руської мови. До родичів звернув ся п. референт з зазивом, щоби вони до своїх дїтий говорили тілько по руськи, бо анґлійською мовою навчить ся дитина і на вулици говорити. До руського жіноцтва звернув ся з зазивом, щоби дїти виховували в народнім дусї. До осіб старших звернув ся п. Андрейко з покликом, щоб всї Русини орґанізувались в товариство „Просьвіта в Америці", котре буде дбати про культурно-економічне двигнене нашого руського народу в Америці.

Щоб двигнути як найшвидше наш народ до культури, треба конче закладати читальнї, в котрих би містила ся бібліотека, щоб кождий Русин чи Русинка, у вільній від праці хвилї, могли прочитати ґазету чи книжку, з котрої мали би моральну користь.

Найпораднїйше булоб для нас, після гадки п. референта, закладати товариства на взір сего, яке засновано в Шікаґо, до котрих належали би всї Русини і Русинки; така читальня, чи радше клюб, булиб осередком народного житя.

Цїлу промову шан. референта вічевики приняли з великим одушевленєм і ухвалили після її гадок застосувати ся. По вичерпаню програми наступив впис членів до товариства „Просьвіта в Америці"; вписало ся велике число членів, котрі зложили зараз вступне, а деякі і передплату. Опісля вибрано Йосифа Пригарського, Івана Балка, Андрія і Дмитра Зваричів як колєкторів до збираня добровільних датків на народну школу в Америці. Окрім сего на цїли „Товариства Просьвіта в Америці" зложили: Бр. Пресьв. Тройці 10 долярів, Тов. ім. Богдана Хмельницького 10 долярів, а дрібними датками зібрано 3 доляри 75 цент.; рівнож п. Іван Ковач зложив 10 долярів.

На загальне признанє заслугує жертва п. Івана Ковача, тутешного банкира і властителя кількох камениць; сей добродїй, як тілько почує, що народна наша справа вимагає помочи, не щадить гроша і свого труду. Тож і не диво, що пан Ковач з'єднав собі у тутешних Русинів велику симпатію і повагу.

Бруклинські Русини складають на сім місци всїм П. Т. Жертводавцям щиро-руське спасибіг.

Вкінци предсідатель віча, п. Юліян Павчак, в імени бруклинських Русинів подякував п. Андрейкови за його щиру працю на поли просьвітнім, а відсьпіванєм „Ще не вмерла Україна" закінчено віче. Присутні з одушевленєм розійшли ся домів з надією на лучшу будучність.

Юліян Павчак, предс.
Волод. Яськевич, секр.
Йосиф Пригарський, секр.

ДОПИСИ.

З New York, N. Y.

Рідко тепер можна чути про наші театральні представленя. Причина лежить хиба в тім, що тепер справді трошки за горячо на такі забави, як представленя. бо навіть і американські театральні заведеня під пору суть позамикані. Та помимо того, Тов. „Просьвіта", від. 204 Р. Н. С., в Ню Йорку, відограло дня 26. липня с. р. написану Ів. Франком драму в трох відслонах, під заг. „Учитель".

Драма ся надто відома кождому, і тому зайвим буде подавати тут її зміст. Читаючи сю драму, вже само писане слово робить могуче вражінє. Щож доперва, коли се слово вложить ся в уста живих осіб, коли додасть ся до нього сценічні декорації і прикраси. Сила слова набирає тоді потрясаючої могучости і лишає нїколи незатерте вражінє.

Само представленє випало досить добре. Слїдно було, що аматори положили много праці, аби вивязати ся як найкраще з повзятої задачі. Особливо заслугує на признанє п. І. Жовнїр, в роли учителя. Рівнож знаменито віддали свої ролї п. І. Звіржанський (війт) і п. Ю. Яремчук (Товкач). Дуже гарно відограв п. С. Бемко ролю жида Вольфа. Закинути йому можна тілько се, що трохи за богато скарикатурував свою ролю; здалоб ся було, щоб грав трошки поважнїйше. Годить ся згадати також за п. Д. Олексїва (грав ролю Хоростїля) та п-ни М. Давидів в ролї Юльці. Коли вони будуть виступати вдруге на сценї, то певно будуть вже сьмілїйше віддавати любовні сцени; ся несьмілість в залицяню і в любовних сценах, се одиноке, що їм можна закинути. П. І. Ганц в роли жандарма понисав ся знаменито. Инші ролї, дрібнїйші, випали також вдоволяючо.

Отже бачимо, що помимо того, що тепер горячий час, то все таки аматори не жалували свого труду анї часу, щоб виучити ся та вивести на сцену сю красну а заразом і тяжку штуку. За те їм належить ся сердечне спасибіг.

І. Б.

З St. Louis, Mo.

Істнуюче у нас від кількох літ Бр. сьв. Михаїла, від. 14. Р. Н. Союза, обходило на днях 27-го липня с. р. урочисто празник покровителя нашої орґанізації, рівноапостольного князя Володимира. Раном явили ся члени в повній параді на Службі Божій. Вислухавши Сл. Божої, на котрій виголосив горячу і відповідну до сьвята промову Всч. о. Жолдак, всї члени у взірцевім порядку удали ся до галї. Тут перший забрав голос предсїдатель Бр., д. Гр. Копча, відчиняючи відповідними словами сей великий празник. По нїм промавляв секретар Бр., д. Ів. Мудрейко. У довгій і гарно обдуманій промові він змалював наше житє за княжої доби. Представив, хто був сьв. Володимир і які заслуги положив для розвою нашої Руси. Перейшов опісля до теперішного нашого положеня і вказав, в чім і де ми повинні брати примір і наслїдувати сьв. Володимира, щоб стати найкориснїйшими синами нашої вітчини, Руси-України. По сїй промові наступила скромна гостина, в якій взяли участь присутні члени, Всч. о. Жолдак і якраз приїхавший до нас о. Коритовський. По сїм усі присутні враз з обома отцями духовними удали ся до фотоґрафа, де на спомин сего празника відфотоґрафували ся.

На сїм місци почуваємо ся до милого обовязку зложити сердечну подяку Всч. о. Жолдакови і Всч. о. Коритовському за проповідь і за щиру участь в нашім великім, роднинім сьвятї. Не менше дякуємо і тим 47-ом членам з нашого Братства, які почували ся до обовязку явити ся в параді і звеличити память покровителя нашої дорогої орґанізації. Сумно нам лише, що на 141 членів, які числять наш 14-тий відділ Р. Н. Союза, всего лиш 47 почувало ся до того обовязку. Невжеж так треба було зробити?...

М.

З Heilwood, Pa.

В нашій місцевости вже від кількох літ істнує Бр. сьв. О. Николая, від. 304 Р. Н. Союза. Від часу свого основаня аж до недавних часів, се Бр. постійно зростало, а члени, хоть були між ними і Поляки, жили в як найпримірнїйшій згоді та мирі. Нїкому і не снило ся нїколи про нїякі партійні колотнечі або незлагоди. Та видко самим некольним силам заздро стало наші згоди й братерства і вони порішили посїяти на нашу ниву кукіль. А кукіль сей найшов пригожу для себе почву в туші д. Гр. Лоп-го. Сей добродїй, хоч сам так високо письменний, що знає розріжнити тілько одні числа, і то лиш від 2 до 10, пішов на приману кацапів. Та се не дивниця. Кацапська гниль може прокинути ся лиш у найтемнїйшого з темних, лиш у людини, що не бачить дальше, як по конець свого носа. Кацапи, зловивши у свої сїти таку рибу як Гр. Л., сейчас стали уживати його до своїх брудних цїлий. За їх намовою Гр. Л. став всїми силами сїяти зерно колотнечі посеред живучих в мирній злагоді членів Бр. сьв. О. Николая, став намовляти їх відступити від нашого Р. Н. Союза а приступати до Общества.

Не знаю і не припускаю навіть, щоб в нашій місцевости найшли ся ще такі темні і непросьвічені одиниці, аби дали зловити ся такому неписьменному темнякови, як сей Гр. Л. Бо хто нинька пристає до кацапів? Самі лиш найтемнїйші, найнужденнїйші відпадки з поміж нашого народа, самі лиш такі одиниці, котрі потрафлять здавити і здоптати у своїй души найшляхотнїйші людські почуваня, які зуміють вкинути і вдоптати в болото найцїннїйший скарб людини: свою рідну мову. Глядїть: у Галичині народ наш вже кінчає з тими зрадниками. Перед пару тижнями підчас виборів до сойму народна самосьвідомість змела кацапів з лиця землї; на 31 наших послів вибрано лиш одного кацапа. Та і то він вийшов виключно тільки завдяки тому, що голоси українських виборців впали на нього, бо ті, маючи до вибору поміж вшехполяком а Москалем, вибрали з поміж двох менше зло. Колиб не се, то днесь в Галичині не булоб пїодного кацапського посла. Буковина вже два роки тому цїлковито покінчила з кацапами. І коли наші братя в краю. закасавши рукави, вимітають на сьмітник кацапську дрянь і гниль, то чиж ми маємо стояти позаду? Нї! Коли безграмотний москалюшка переступить наш поріг, то наші ґаздині, славні зі свого замилуваня до чистоти і порядку, потрафлять дати собі з ним раду: виметуть гнїй мітлою на вулицю.

П. Кречковський.

Судова розправа.

Давно колись про таку пригоду дівчата складали жалісливі пісні, поетичні нарікання на свою нещасну долю, а тепер се опинило ся в суді.

Настуся Коваліївна заскаржила молодого жонатого господаря Павла Василишина, що кілька літ обіцював її з нею женити ся, потім вийшов з війська, звів її на бездорожа, про дитину не подбав і оженив ся з иншою. Тепер сї молоді люди, що ще недавно обнимали ся і цїлували ся, стояли разом зі своїми батьками і адвокатами-жидами перед молодим судією в карнім суді, недалеко одно від другого, але розділені глубокою пропастию в души, якої вже нїщо не зарівнає. Коло судії сидів ще писар — зрештою нїкого не було в комнатї, бо розправа була тайна.

— Павло Василишин, — почав судія, переглянувши акти — оповідзте менї, як то було. Чи ви ходили до сеї дївчини, чи обіцювали їй з нею женити ся? А правду кажіть!

Василишин глянув несьміло на хрест межи двома сьвічками, потім спустив очи на поміст і говорив, не дивлячись на нїкого:

— Та я ходив до неї і любив її, але тато не казали її брати.

— Чому?

Старий Василишин не втерпів і відповів за сина майже з обуренєм:

— Якже, прошу пана судії, аби мій син та у Коваля женив ся.

— Щож такого? Хиба Коваль що? не господар? — спитав судія.

Тут старий Коваль не стримав себе і з гнївом відворкнув:

— Е! прошу пана, богачі всї однакі. Богачки шукав!

— Ну, годї! Говоріть же, Павле, далї, чому ви не оженили ся з Настусею, —сказав судія.

Щож менї було робити? Тато казали, що не дадуть менї анї загона поля; у неї (тут Павло махнув головою в сторону Настусї, що стояла тихо, мов без души) є там якийсь загонець, але з того не можна вижити. Гадав я іти до двора на службу, — відрадили менї. Крутив ся я так з рік, а далї оженив ся.

— Хиба на Настку була яка лиха слава? Була вам невірна? Водила ся з иншими нарубками?

— Та нї! Я не чував...

— Ой-йой! чому нї? — вмішав ся батько Павла.

Судія глянув на Настку. Вона піднесла голову і великими синїми очима глянула здивовано на старого.

— Та коли?! — ледви вимовила вона.

— Хиба не танцювала ти з иншим, як Павло був при войську?! — крикнув старий Василишин сердито.

— Гов, ґаздо, не кричіть! Ви тут в суді! — спинив судія. — Потанцювати при людях можна, з ким дївчина хоче. А чи ви, Павле, обіцювали Настці женити ся з нею?

— Нї! — відповів коротко Павло. очевидно вже навчений адвокатом.

— Падонькуж мій! Не обіцював?! — скрикнула несподївано Настуся і заплакала ревними сльозами. Вхопила ся за голову руками мов шукала стїни, щоб ударити головою об неї. — Та деж се правда?! Адже кілька лїт і писав і говорив, що возьме мене! Най скаже, чи то не його? Я присягну!

— Настко, тілько без плачу і заводженя! — порадив судія. — Покажіть сї листи!...

Настка розвязала хустку, вийняла листи і подала судії. Сльози котили ся їй, як горох, по лици, хоч уже від голосного плачу здержала ся.

Настала тишина, тілько оба адвокати на кріслах розмовляли щось байдуже тихим голосом. Крізь отверті вікна комнати долїтав з города щебет ластівок на даху і цьвірінькане горобців, що виводили ся у гнїздах під дахом. В городї знати вже було початок лїта по ягодах, що червонїли ся на черешнях.

Судія подиктував писареви відповіди до протоколу і почав переглядати листи. Справді не читав, тілько переглядав, бо було їх богато, а у всїх меньше більше було те саме „люблю тебе". „Нїчого цїкавого" — думав він собі, згадуючи свої любовні пригоди з недавних лїт. Йому вже трийцятка минула, волосє вже починало сивіти, животик заокруглив ся, і він дивив ся на такі наївні листи очима досьвідченого старого кавалєра.

— А! тут і поезія! — обізвав ся нараз, глянувши на один лист. — Може, панове, послухаєте? — сказав, обернувши ся до адвокатів, котрі очевидно розмовляли про якісь свої дїла.

— Просимо!

Судія почав читати:

„Я до стола засїдаю, папір розкладаю; через гори, через ріки сей лист посилаю.

Лети-лети, мій листочку, в далеку дорогу; летів би й я за тобою, та іти не могу.

Ой, як прийдеш, мій листочку, до милої близько, поклони ся їй від мене до самих ніг низько.

Най она си прочитає, най си розгадає, чи не той то жовнярина, що она кохає.

Нагадай си, дївчинонько, як ми ся кохали, доки мене молодого до війска не взяли.

Взяли мене на чужину тай нас розлучили; та як Бог нам допоможе, будем ся любили.

Ой, люблю тя, дївчинонько, так як свою душу; через тебе, моя мила, загибати мушу.

Ой, як тужить моє серце за тобою, мила, як згадаю, що тя люблю і ти мя любила.

В ночи не сплю, в день думаю, все думка о тобі; прийде менї молодому заснути у гробі.

Чи ти мене вчарувала, чи менї так Бог дав, що я тебе, дївчинонько, так собі сподобав?

Ой, як я си нагадаю, як то було зразу, яка була розмовонька коло перелазу.

Любив я тя, дївчинонько. як настало лїто, як то було межи нами нераз розмаїто."

І судія і адвокати тут усьміхнули ся, а Настуся, що слухала доси віршів так, мовби не чула ще їх, засоромила ся. Оба батьки слухали зовсїм байдуже.

„А я хлопець молоденький, хоть при войську служу, за тобою, моя Насте, цїлим серцем тужу.

Ой тужу я, моя мила, тай тужити буду; хоть далеко я від тебе, то тя не забуду.

Допоможи менї, Боже, ще рік відслужити, а як верну ся до тебе, буду ся женити..."

Судія урвав.

— Касарняна поезія! — замітив один адвокат зневажливо.

Судія не відповів на се нїчого, лише спитав Павла:

— Чи то ви складали сї вірші?

— Та се я так собі присьпівував у касарни з иншими.

— І сам вигадував?

— Троха я сам, троха инші. Або я знаю, як то було?

— Але то ви писали?

— Я.

— Тут ви на письмі обіцюєте Настї, що ожените ся з нею.

— Та се сьпіванка!

— Але до кого писана?

Павло не відповів нїчого.

Судія почав переслухувати Настку. Вона зовсїм не знала, з якого „кінця" починати оповіданє про своє горе і говорила без ладу, схлипуючи від часу до часу.

— Я з иншими не сходила ся, тілько з ним. Ще перед війском казав, що возьме мене. Я присягну. З війска листи писав, свій портрет прислав. На Великдень бував. Все казав то само. Я гадала, що може... Потім вислужив, міг женити ся. Не оженив ся, тільки здурив. Прийшла дитина і я вже сама не знаю...

Не докінчила, тілько розплакала ся гірко.

Писар почав записувати те, що судія казав; старі батьки мовчали, похитуючи головами, адвокати розмовляли щось по нїмецьки, Павло стояв зі спущеними на поміст очима, а Настка не знала, що має почати зі своїми руками, мов би заваджали їй, та трохи не подерла хустки з листів.

— Слухайте, Насте, — обізвав ся знова судія — ви мусите на то присягнути, що казали...

— Я присягну.

— Павло буде караний.

Молодиця глянула здивована на судію:

— Та менї не о то йде, аби Павла карати, тільки що я бідна з дитиною пічну? Мене з хати гонять! Деж я собі раду дам?

— Sie hat ihn doch geliebt! (Вона його прецїнь любила!) — замітив судія, в сторону адвокатів по нїмецьки, щоб селяни не розуміли, але адвокати не докінчили ще своєї розмови і не звернули на се уваги. — Коли Павло буде тут засуджений, можете його, Настко, скаржити, аби платив на дитину.

— Я присягну, бо то правда.

Писар засьвітив сьвічки, старі батьки і Павло відступили дальше від стола, адвокати встали, а Настка почала тремтячим голосом повтаряти за судією слова присяги.

По присязї сказала ще раз те саме про Павла, що попереду. Говорили ще коротко адвокати, старий Василишин старав ся ще оправдувати сина, однак судія не зважав на се все, встав і, покликуючись на § 506, карного закона, засудив Павла на місяць арешту.

— Що менї з того? — обізвала ся перша Настка, почувши засуд.

— Я зголошую відклик від вини і кари — промовив Павлів адвокат.

— Не тїш ся, Настко, перед часом, — відозвав ся старий Василишин — висший суд ту кару скасує...

— Ет! встидайте ся, старий, таке говорити! — сказав судія.

— Як же ваш Павло жиє собі з жінкою?

— Бють ся, паноньку; на все село сварка і бійка! — відповів старий Коваль.

— От і маєте воли та корови! — додав судія.

— Та що? — відворкнув старий Василишин. — Аби хлоп не мав права свою жінку набити? І що кому до того?

— Ет, шкода з вами говорити! Будьте здорові! А отсе, Настко, ваші листи віддаю вам. Тільки один затримую до актів. Ну, ідїть уже, бо там инші ждуть.

Селяни почали навалом виходити з комнати. Судія скрутив собі папіроску і складаючи акти, глянув ще на Павлову „поезію". Він цїлої не прочитав, там було ще більше строф подібного змісту як і попередні. Судія прочитав ще одну:

Чись здорова дївчинонько, моя люба птичко?

Чи веселе, чи сумує твоє біле личко?

Далї вже не читав, вложив „поезію" в акти і казав прикликати инших селян, що ждали на суд.

О. М.

РОДИМЦЇ! ЯВЛЯЙТЕ СЯ ЧИСЛЕННО НА ВІЧАХ, УСТРОЮВАНИХ ПРОСЬВІТНОЮ КОМІСІЄЮ Р. Н. СОЮЗА!

КАЛЕНДАР.

СЕРПЕНЬ.

н. ст.	Дні	Руські сьвята
7	Четвер	† Усп. сьв. Анни
8	Пятн.	Ермолая
9	Субота	† Пантелеім.
10	Неділя	8. Прохора
11	Понед.	Калиника
12	Вівтор.	Сили
13	Середа	Евдокіма

НОВИНКИ.

Язикове питанє на Буковині.

Як доносять часописи, приняв 21. червня президент мінїстрів Штірк український і волоский клюб парляментарний в справі управильнення язикового питаня на Буковині, особливо по судах. Президент мінїстрів приняв посольський проект розпорядку і обіцяв його докладно переглянути і прилагодити відповідне розпорядженє.

Російщинє Галичини при помочи церкви.

Читачі „Свободи" чували вже нераз, як польські дідичі в Галичині всї лїпші парохії дають самим москвофілам. Завдяки тому протегованю москвофілів запрезентовано їх на всї найпевнїйші парохії виставлені в послїдних часї на конкурс. І так дідичка Шумлянська запрезентувала на Криве коло Радехова о. Йосифа Яворського з Городка, мінїстер Залеський о. Теодора Пайкуша на Остапє коло Грималова, дідич Скржинський о. Іоана Потеребка на Мельнич коло Журавна, графиня Старженська о. Іоана Манївича на Фрагу коло Рогатина. А тепер знов презенту на Вортники коло Ходорова, де свого часу основано першу філїю „Просьвіти" на цїлу Галичину, одержав від графа Замойського ряний москвофіл о. Іоан Лєськів. Осьтак помало переходять всї лїпші парохії в руки самих ряних москвофілів-дудикевичівців, а для Українців полишають ся самі голодівки. Не без вини тут і консисторія так, що аж само намісництво звертає увагу, щоби не брати в пропозицію на найповажнїйші парохії скрайних ворогів католицької церкви і держави. Се все тільки у львівській дієцезиї, а не лїпше певно дїє ся і по других дієцезиях.

Масові арештованя наслїдком афери Редля.

„Arbeiter Zeitung" доносить з Сараєва: На полудни і полудневім сходї монархії з богато підозрілих людий, вмішаних в аферу Редля. Досї арештовано триста осіб в Боснії і Герцеговині.

Хосен Росії з Редля.

Із Петербурга доносять, що в тамошних військових кругах цілком явно висловлюють ся, що Росія мала дуже велику користь із зрадництва Редля. Твердять навіть, що всякі переробльованя мобілїзаційних плянів у Австрії мало що поможуть, бо Росія посїдає весь тайний матеріял австрійського генерального штабу. Впрочім розповідають, що Росія сама причинила ся через незручних своїх аґентів до того, що у Відни звернено увагу на шпіонську дїяльність Редля та приловлено його на нїй. Редль задемунціював також російським властям перед двома роками барона Унґерн-Штернберґа, що тепер у вязниці, яко австрійського шпіона, щоби видати з Петербурга австрійського військового повіреника графа Спаноцького, що йому стояв у дечім на перепоні. Редль находив ся в посїданю фотографії Унґерн-Штернберґа як також много його листів, так що всякий сумнів о дїяльности псевдо-кореспондента був з гори виключений; Штернберґ був попросту підданим Редля.

Тайна зручности.

В Парижи — як доносять тамошні часописи — жиє одна театральна артистка, котра, хоч вже не молода, є дивно струнка і зручна. Парижскі репортери, яким удало ся відвідати артистку, пишуть, що тайну зручности артистка завдяче своїм цікавим руханковим вправам. Кождого ранку вже від кількох лїт каже приносити собі до лїжка кілька аркушів паперу, котрі дре на дрібонькі кусні і розкидує по цїлій кімнатї. Потім схиляєть ся скоро і підносить папір кусник за кусником. Се тревае цїле годину. При таких вправах працюють всї мязи, наслідком чого часни набирають зручности.

Незавидна доля.

В справі еміґрації з Галичини до Полудневої Америки судія Раймар з Мисловиць пише в „Schlesische Zeitung", що сего року аґенти, котрі вербують еміґрантів до Арґентини і Уруґваю, збирають богате жниво. „Бувають тижнї, — каже Раймар — що через Мисловиції переходить день в день по чотири до пять надзвичайних поїздів, переповнених еміґрантами, котрі виїздять до Америки через Антверпію або Амстердам. Коли станугь в Мисловицях, падуть наслїдком своєї добродушности певною жертвою визиску. Для гиєн нема способу, якого не ужили би, щоби бідних еміґрантів позбавити решти готівки. Коли обрабують їх з готівки, вже легко їм нещасних людий зобовязати до праці в тропікальних околицях Полудневої Америки. Коли робітник підпише такий контракт, його положенє стає ся гірше, ніж муринських невільників. Бо послїдний все ще представляє якусь вартість, коли такий еміґрант, котрий поклав хрестик під контрактом, не представляє нїчого більше як знарядє, котре мусить так довго працювати, доки не впаде. Знаю зелїзничу лїнїю над Мадера Рівер, допливом ріки Амазонки, при котрої будові з затруднених 500 Галичан протягом трех місяців анї один не остав при житю. Всї згинули в лїсах. Коли котрий впав при працї, відтягали його на бік і закопували." Сумне се, що наші люди так легко дають ся намовити еміґраційним гиєнам до переселеня в Полудневу Америку — де замість обіцяних золотих гір находять певну смерть.

Російські монахи замордували ігумена.

З Одеси доносять, що в Екатеринодарі, в Казанськім монастири, ігумен Ігнатій зістав монахами замордований. Ігнатій сварив на монахів за те, що вони тяжко попили ся. На се монахи попали в гнїв, один з них пробив ігумена ножем, а другий застрілив його зі стрільби.

Осоружне убийство.

В Людвіксгофен найшли покраяне тїло 12 лїтної дївчини Емми Кельхер. Убийник мусів знати ся на анатомії, бо тїло було анатомічно покраєне, очищене з крови і вимите. Кельхерівна пропала з дому в недїлю, а коли не вернула до вечера, вибрав ся батько шукати її. Припадково найшов коло військового шпиталю мішок, а в нїм відтяту голову дочки і покраяні части тїла.

Старинні монети в Київі.

На Підвальній улици в Київі підчас земних робіт найшли мідяний котел, залитий зверха воском. В кітлї було около 25 фунтів старинних срібних монет з арабськими написями і 6 золотих бранзолет, загальної ваги близько 2 фунти.

Губернія слїпих.

В саратівській ґубернії над Волгою лютить ся страшна очна недуга, трахома. Трахома, рід єгипетського запаленя, дуже заразлива, а кінчить ся цїлковитим ослїпленєм, коли завчасу не перешкодить лїкар. Що в саратівській ґубернії великий брак лїкарів, то поміч їх майже неможлива. В поодиноких повітах занедужали на трахому шкільні дїти, а число недужих досягає 66%. Найбільше виступає ся недуга між не-москалями. Навістила ся пошесть також численні там нїмецькі кольонії і тут мабуть тому, що цїла родина миєть ся в тій самій мидници. В нїмецьких кольоніях лїчать недужих сьвященики й учителї.

Тиф на російськім Подїлю.

З Росії надходять грізні вісти, що сотки сїл і місточок російського Подїля обняла пошесть пятнистого і черевного тифу. Головне огнище пошести є повіти: каменецький, ново-ушицький, плоскурівський, ямпільський і лятичівський; в меншій степени обняла вона повіти: могилївський, винницький, лїтинський. В перших 5 повітах занедужує тижнево по 500 до 600 осіб.

Жертва науни.

Славний нюйорський лїкар, Баркер, котрий працював над уліпшенєм дїланя промінів Рентґена від кількох лїт і поробив вже значні уліпшеня, впав жертвою науки. Підчас проби занадто наспятив свій орґанїзм промінями Рентґена і помер серед страшних мук. Ся смерть показала лїкарському сьвітови, що проміні Рентґена дїлають на людський орґанїзм шкідливо, чого вони доси не знали.

Золоті запрошеня.

Золоті запрошеня розіслав московський мілїонер Спірідонов до своїх приятелїв з нагоди його золотого весїля. Запрошеня сї, числом 200, з щирого золота, текст виконаний артистично в емалії. Кожде важить 20 ґрамів. Загалом зужито на запрошеня 8 фунтів щирого золота.

Дивний грім.

Підчас бурі, яка лютила ся 16. м. м. недалеко замкових звалищ під Надвірною, приключив ся дивний припадок. Мати і дочка, що працювали в поли, хотячи сховати ся перед зливою, почали утїкати до хати. Ледви отворили двері хати, як у віддали яких 5 м. від них ударив грім, потім зачеркнувши вдруге закрут, впав за утїкаючими до хати, сконтузіював обі до непритомности, дитину, яка лежала в лїжку, викинув на другу сторону кімнати, а потім стопивши металеві кільця на образах і перепаливши образи і кухонні начиня, пропав. Зараз люди взяли ся відратовувати пораженних громом. Закопали їх до землї і так удало ся поражених відратувати.

На Афонї.

До часописи „Вечернее Время" з Афону пишуть: Архиєпископ Никон прибув на російській канонїрці і прийшов в монастир під охороною военного конвою. Не приклавши ся до чудотворних ікон, архиєпископ з амвони сказав грізну промову, назвавши непокірливих черців бунтарями та еретиками. Никон заявив, що коли вони не будуть слухати ігумена Михаїла, то їх виведуть з монастиря силоміць. Не хотїв благословити черців і пішов на канонїрку. Зіритовані черцї рішили обстоювати сьвятиню в імя Бога до крови. Тодї Никон викликав відділ піхоти, наказав окружити один з корпусів монастиря і заняти вихід і дзвіницю. Монахи підняли ґвавт, задзвонили в коридорні дзвони, розхрістали груди, стали проти салдатів і кричали: „Коліть нас за імя Ісусово". Натовп проломив ся в монастир. Двох поранено. Прибув чиновник царгородського посольства Серафимов і арештував черця Ірінея за те, що той дзвонив на ґвавт. Коли Никон домагав ся, щоби арештували 50 душ неслухняних, братія закричала: „Всїх, або нї одного! Всї бажаємо постраждати за імя Христове". Черцї не хотїли піддати ся військовому відділови, а всї входи позакладали образами. Черців окружили і так довго зливали водою аж піддали ся. Арештували 418 черців. Всїх арештованих вивезено з Афону.

Сектанти в Росії.

В богатій в ріжні секти Росії зявила ся нова секта „богородиці" з Охти, Смірнової. Смірнова просто знущала ся над своїми одновірцями, наказуючи їм довгий піст, що часто кінчив ся смертю. Зате сама зовсїм инакше жила. Підчас ревізії найшли в неї в пивници повно заграничних вин. В проповідях виступала проти богатирів, виставности, культури, штуки, науки, інтелїґенції — а дочку образувала в ґімназії. Коли сектанти їй се закидували, казала, що робить се тому, що „дочка її буде третя і послїдня богородиця" і мусить знати чужі мови, щоби порозумівати ся з усїми народами, що прийдуть віддавати їй честь. В мешканю її найшли підземелє, в котрім переховувала свої скарби.

Смерть в розтопленій стали.

В Капцав, фабриці зелїза Rima Muranyer Eisenwerke, приключив ся страшний випадок. Печ, в котрій топлять сталь, не є достаточно забезпечена. Підчас дощевих днів назбирала ся вода в формах. Робітники сего не знали і пустили плинну сталь до форм. Коли горіюча сталь зійшла ся з водою, повстала експльозія. Сталь розлила ся могучою струєю на трох робітників і вони згинули.

Оподаткованє кавалїрів.

Цікаве рішенє ухвалила муніципальна рада Мемфісу, Тенн. Кавалїри понад 21 лїт, які є на улицях по 9. годині вечером, чи то самі чи з женщиною ідуть до театру чи до иншого льокалю, мусять заосмотрити ся в т. зв. „кавалїрський дозвіл" за $5.00. Гроші одержані з сего податку ідуть на купно молока і продуктів для немовлят убогих батьків. Кавалїри міста Мемфіс невдоволені з такого припису пробували зразу опирати ся сему; та се на нїщо не придало ся, бо заплатили подвійний податок. За дохід з нічних прогульок кавалїрів основано шпиталь для дїтий на 100 лїжок через лїтні місяці.

Пастирський лист.

Гр. кат. єпископ для Канади, о. Будка сими днями видав свій перший пастирський лист. У нїм говорить, що повірена його опіці дієцезія належить до найбільших в сьвітї, що населенє представляє образ правдивого хаосу та що ріжні протестантські секти борять ся о загорненє Русинів. Русинів є в Канадї 130.000. Епископ хоче, аби вони заховали свій обряд та свою народність, бо се суть головні підстави віри. І тому власне, узнаючи для наших дїтий потребу знаня анґлійської мови, жадає також, аби по школах релїґію і історію та лїтературу руську викладано в рідній мові.

Князь Мещерський про Москалїв.

Князь Мещерський в „Гражданин-і" заявляє, що є лише два народи на сьвітї, котрих початок ще не є точно розслїджений. Сї народи то: Москалї і Цигани. Москалї — пише кн. Мещерський — не є славянською расою, отже лучити Росію з справами славянського сьвіта є нерозумно.

Син забив батька.

В селї Вусівка, в київському повітї, знайшли недавно в ставі, посеред очерету, тїло селянина Грабара. На місце приїхала сейчас комісія, якій повелось знайти виновника. Убийником був таки син Грабара, 19-лїтний молодець. Син допустив ся убийства по причинї релїґійних непорозумінь між ним а батьком. Батько закидував синови, що не ходить до церкви, не сповідаєсь та взагалї веде розпустне житє. Сего було за богато молодому синови, і він, щоб на будуче не слухати таких батьківських напімнень, рішив ся на страшний вчинок — убити батька. Перед кількома днями, коли старий Грабар пішов до ставу ловити рибу, син пішов за ним з мотикою. По дорозї прилучив ся до старого його сестрінок, що мав охоту помагати старому в роботї. Се не перешкодило звироднїлому молодцеви в виконаню страшного вчинку. Коли Грабар мав якраз закинути сїти на воду, син підійшов з заду і в очах тїточного брата забив старого кількома ударами мотики. Опісля затягнув убитого в очерет, а сам пішов спокійно домів.

„Наталка Полтавка" в Парижі.

Як доносять „Биржевыя Вѣдомости", директор париського театру „Аполльо" о-перетковий композитор Клод Терас, побачивши, який великий успіх має російська музика в Парижі, постановив виставити також кілька російських оперет. З сею метою він був спровадив з Росії дві оперети: „Королеву диямантів" і „Тайни гарема" Валентинова. Та переконавши ся, що в них нема нї змісту, нї музики, спровадив „Наталку-Полтавку", яку дасть в театрі „Аполльо" ще сього лїта. Головну ролю виконувати-ме російська артистка Ратмирова, яка тепер живе в Парижі.

Двайцять пять мілїонів для убогих.

В Вальпараїзо померла в 76 роцї житя пані Едвардс, третя з ряду найбогатша жінка на сьвітї. З свойого 100-мілїонового майна записала 25 мілїонів долярів для убогих.

Арештованє цїлого польського банкового персоналу.

В Крешовицях викрито великі дефравдації в тамошнім банку. Участь в крадежах брали всї урядники банку через три роки. Шкода виносить 100 тисяч корон. Арештували цїлий банковий персонал.

Проти визиску еміґрантів.

Радний міста Ваґнер, вніс у віденській міській радї інтерпеляцію в справі визиску еміґрантів з Галичини, яких в нечуваний спосіб використовують віденські еміґраційні гієни. Еміґранти приїзджають до Відня, де ріжні гієни виловлюють їх на зелїзничім двірци, а користаючи з їх темноти, стягають до своїх бюр і під ріжними видами обдирають до послїдного сотика. Радний Ваґнер зажадав, аби рада міста Відня домагала ся від властий відібраня концесій сим бюрам „визиску еміґрантів".

Законна охорона материй у Франції.

Франція перша взагалї виступила тепер з законною охороною материй, хоч і передтим вже часто попирала їх півофіціяльно, стараючи ся так помагати зростови своєї сили. Закон з дня 17. червня є. р. війде в житє, як лише полагодить ся фінансовий плян, який тепер є на парляментарнім порядку. Кошти введеня законної охорони вагітних жінок обчислено на 11 мілїонів франків річно: з сего 5,700.000 покриває державна каса, решту розділить ся між департаменти і громади. З сеї суми будучі матери можуть діставати — в періодї нездібности до працї — запомоги від 50 сантимів до 1 франка 50 сантимів денно. Ся підмога досягне 2 фр. денно по народженю, коли мати сама кормить свою дитину. Взагалї сей закон обіймає ще такі запорядженя: жінки, що є в періодї материньства, можуть покидати свою працю без виповідженя, і не можна їх за се потягати до якоїнебудь відвічальности або звороту відшкодованя. Анї державним анї приватним фабрикам, урядам і т. д. не вільно держати у себе жінок в якімнебудь характері 4 місяцї по розвязаню. Кожда Француженка весь час потрібного спочинку, коли підчас нормальних відносин працювала постійно яко робітниця або урядничка, має право до згаданої підмоги. По розвязаню нормальний час побираня запомог виносить 4 тижнї, а може бути продовжений до 8 тижнів. Сї підмоги буде ся давати лише тодї, коли дана мати зобовяже ся заперестати зовсїм зарібкованє. Закон каже, що сих запомог анї не можна відступати другому, анї не вільно екзекуційно займати.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати газету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовій офісі, вишліть на нашу адресу, бо без того ми не годнє грошний дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всї оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", Редакція не відповідає.

ГОСПОДАРКА В НОВІМ Р. Н. СОЮЗІ.

VII.

Нехай нам буде вільно сказати про послідну конвенцію нового Союза те, що ми бачили на свої власні очи.

Отже конвенція ся виглядала просто на збіговище людий, які не мають найменшого понятя про парляментарні способи веденя нарад та про обовязки заступників народа.

Одна частина делеґатів проходжувала ся перед конвенційною галею і критикувала поведене тих своїх товаришів, що „робили між собою полєміку" у салї обрад. З бесїди тих „спацеруючих" делеґатів було слїдно, що вони прямо соромили ся усїх тих скандалів, що дїяли ся на горі, у конвенційній галї. Неодин з них жалував, що дав ся вибрати делеґатом...

Друга частина делеґатів (таких було небогато) засїла собі преспокійно до столиків і... грала в карти. Се факт! Чимала саля була переділена на дві нерівні части великою занавісою, що звисала від повали аж до самої підлоги. За тою занавісою, у більшій частині салї, відбувала ся конвенція, а перед занавісою, у меншій частині салї, — відбував ся власне „концерт" тих делеґатів, котрі на конвенції не мали нїякого діла...

Третя частина делеґатів (їх було найбільше) находила ся у властивій салї обрад (за згаданою висше котарою) і „радила над добром Р. Н. Союза". Всї учасники конвенції поділили ся були на кілька окремих гуртків. Розважнїйші з них тримали ся скромно по заду галї і тільки кивали сумно головами на те, що дїяло ся перед естрадою. Від часу до часу виривав ся один з них з просьбою о голос, але голосу звичайно не діставав, бо й не було від кого діставати. Вибрана провізорично президия не могла сама добити ся вільного слова, то якже могла давати другим те, чого сама не мала?!...

Богато делеґатів (се були переважно делеґати і урядники „неважні") крутили ся заєдно по ґалерії і дивили ся на своїх „важних" товаришів „з гори"... На долину вони бояли ся сходити, бо вибраний осібно господар галї (його кликали всї „поліцманом") викидав зараз за двері. Таке лучило ся прим. з д-ром Кульчицьким, якого ще навіть за дверми чинно потурбували.

Не було ладу і між тими делеґатами, що находили ся на фронті. Одні сидять недбало (деякі з них повикладали свої ноги на передні крісла, щоби було вигіднїйше сидїти), другі зривають ся напрасно із своїх місць, а відтак знова з великим розмахом сїдають, треті бігають чогось від одного місця до другого або таки довкола салї, а четверті збили ся в купу перед естрадою і з перелазливим криком та вереском махають затисненими кулаками Богу духа винній президії.

Поза криком та диким вереском не було чути буквально нїчого і безрадний предсідатель конвенції опускає з розпукою руки. На хвильку тропіки утихомирило ся і предсїдатель звідує ся делеґатів, чи на конвенції можуть бути присутні два репортери українських часописий. Замість відповіди на се питане — на салї повстав шалений крик: „Вон з ними!... проч!... се вороги робучого люду!"... Починасть ся в тій справі осібне голосоване: 89 делеґатів рішили, що присутність на конвенції двох українських репортерів грозить новому Союзови руїною, а тільки 23 делеґатів не виділи достаточної причини бояти ся тих двох „ворогів робучого люду"... По вислїдї сего „приснопамятного" голосованя п. М. Бабій кличе захриплим від натуги голосом: „Гей, люди! Та чогож нам бояти ся тих двох руських репортерів?! Та ми прецїнь не потребуємо лякати ся денного сьвітла, бо ми тут не робимо нїчого протизаконного!" За п. Бабієм чути з заду грімкий голос п. Н. Миґасюка: „О ви, „блек генд' (чорна рука)! Та хтож видів викидати репортерів часописий з галї?! Та репортери мають навіть доступ на війну, до всїх урядів, — всюди... а у вас як?!"... Та сї два тверезі голоси були — як то каже ся — голосом вопіющого во пустини...

Се тільки невеличкий і дуже скромний образець тої „поступової" конвенції, що мала місце року божого — і т. д....

А що позитивного ухвалено на тій славній конвенції? Хто прочитав уважно нашу статю у попереднім числї „Свободи", сей на се питане відповість собі легко сам. „Справи, котрих не можна було скінчити, дасть ся під загальне голосоване" — от і загальний вислїд шістьденних нарад, на котрих бідні людиска, „приятелї робучого люду", потратили свої голоси, себто: зовсїм похрипли! Одинока розумна річ — се ті невеличкі жертви, ухвалені Франкови, Січиньскому і Павликови. А решта ухвал?... Ну, возьмім напр. під увагу „заложене" Просьвітної Комісії. Були на конвенції голоси, щоб та новобрана Просьвітна Комісія злучила ся (розуміє ся, як рівні з рівними) з такою ж Комісією від старого Союза. Та що з того... Голова сеї Комісії, пан доктор Кульчицький спротивив ся тим розумним голосам, бо деж то можливе, щоби він міг працювати разом з такими людьми, котрі є... ворогами робучого люду! Др. Кульчицький уміє читати, то й прочитав собі (а може случайно довідав ся від кого), що дотична конвенційна ухвала звучить дословно: „Просьвітна Комісія при Союзї (новім) має збирати жертви на просьвітні цїли". Ну, а чи **збирати жертви** не потрафить сам доктор Кульчицький? Чи йому конче потрібно до тої патріотичної роботи якоїнебудь помочи від Просьвітної Комісії старого (бодай він вже вмер!) Союза?...

О скілько висше від новосоюзовських „поступовців" станули під тим зглядом нюйорскі гайдамаки... Вони в тій справі йдуть рука в руку із зненавидженими собою впрочім народовцями-буржуями і, о скілько се можливе, — працюють на свій спосіб над піднесенєм народної осьвіти. Бо инша річ політика, а инша — просьвіта! Се знає добре кожда розумна людина, а не хочуть знати деякі „патріоти" від нового Союза! Та нехай їм хрін!...

На закінчене киньмо ще оком на історію нового Союза. Повстав він — як відомо — по нещасній конвенції нашої орґанїзації в Клївленд. Поминаємо ті всї причини, які зродили сю нову орґанїзацію. Допустім, що основане сеї орґанїзації було доконче потрібне... Так чомуж основателї нового Союза не робили своєї роботи, як Бог приказав?... Чому не назвали своєї орґанїзації як инакше, а тілки: **Руський Народний Союз?** Скажете: бо старий Руський Народний Союз мав від клївлендської конвенції називати ся „католицьким" Союзом. Алеж він так **нїколи** не називав ся тай тепер не називає ся! Чомуж минувша конвенція нового Союза не старала ся бодай змінити хоч теперь назву (крадену!) своєї орґанїзації? Чому редакція „Народної Волї" назвала в послїдним своїм числї нашу орґанїзацію „католицьким" Союзом? Чи така козляча впертість не є сьвідомою брехнею, сьвідомим баламученєм публичної опінії?

А яка була господарка в новім Союзї від початку його основаня аж по нинїшний день? Штубацтво, крутійство, оклеветуване невинних людий, жажда наживи, нераз навіть просте шубравство — се були ті стовпи, на котрих новий Союз стояв через півтретя року. Вистане пригадати хотьби ті божевільні напади на головний уряд нашої орґанїзації, що мали місце у кождім числї новосоюзовського орґану: спершу у „Шершеню", а відтак у „Народній Волї". Скільки то брудної піни наметали проводирі нового Союза на наших урядників! Вони поробили їх в очах своїх прихильників сатранами, єпископськими льокаями, попівськими лизунами, зрадниками народа, марнотравниками народного добра, а навіть простими злодіями! Минуло два роки і ті самі „злодії" стали знова на челї „окраденої" орґанїзації! Се найлїпший доказ, що наш нарід не пішов на путь нечестивих, не дав зловити ся на пусті хлопоманські кличі здекльорованих демаґоґів. І коли нинї наша стара (хоч зненавиджена „новими" людьми) орґанїзація тїшить ся у нашого народа новим довірєм, то се треба завдячити по части таки тим новосоюзовським кирилникам, котрі несьвідомо гнали воду на наш млин... Наш нарід не послухав зловіщого кракання „модерних" гайворонів і лишив ся таки... при новім „жолобі" — на превеликий жаль тих чорних круків, що хотїли самі поживити ся трошки народним добром.

Пізнавши добре задушевні мрії і недосяжні бажаня деяких новосоюзовських „патріотів", ми скажемо щиро й отверто ось що: **наша орґанїзація виграла терно, позбувши ся із свого нутра крайно шкідливих, розкладових та руйнуючих елєментів!** Колиб сї елєменти лишили ся були на далї в нашій орґанїзації, ми опинили би ся були там, де опинив ся тепер новий Союз... Горді та честилюбиві люди не діпнявши на послїдній конвенції Союза № 2 своїх особистих цїлий, роздирають його тепер на куснї. Олифантчани, Пітсбурщани, Нюйорчани — всї носять ся з гадками заложеня нових льокальних орґанїзацій, всї бажають поживити ся коштом „поступового" Союза, за котрим передше — як мали доступ до „жолоба" — дерли всї свої ризи!.. От патріоти! от народні сьвіточі! от любителї і покровителї робучого люду!...

Нам дивно, чому то ті „щирі" приятелї народа, ті „сьвяті безсребренники", не подбають о те, щоби як найбільшу силу людий згуртувати в однім якімсь товаристві, — нехай би вже і в новім Союзї чи в „Гайдамаках"... Таж в лучности сила, а з силою числить ся цїлий сьвіт! Ні! Вони тільки киринять, розвалюють те, що другі тяжким трудом побудували, а ради чого? — ради лакомства нещасного!...

Нам дивно, чому, з якої рації, ті непокликані опікуни народного добра так сердечно ненавидять нашу орґанїзацію. Що злого зробив їм колись „католицький" Союз? Чим провинила ся супроти них „бабуня" „Свобода"?... А вони поставили собі метою свого житя знищити, стерти з лиця землї старий „попівський" (!) Союз і його заслужений для американської Руси орґан! Чому се так дїє ся? — Не треба питати — відповідь ясна: вони казять ся з зависти, що наша орґанїзація росте постійно в силу, що вона має поважане у людий, що її нарід любить і до неї щиро горне ся. Ось, де закопано собаку! Якби так **вони** були господарями сеї орґанїзації, то гей! Старий Союз був би тодї і щиро народний і не-попівський і не-католицький і навіть поступовий або й просто революційний!... А так, без них, без одиноких „щирих" народних заступників — що той Союз варта? — Укамінувати його!...

Хто має очи, щоби видїти, — нехай дивить ся! Ми жадаємо від провідників народа роботи щирої, безкорисної, не облудної! Коли ми скритикували ось тут погубну роботу деяких несовісних людий, то ми се зробили не з ненависти до них, не з низької злоби, не з зависти, але задля загального добра. Ми не хочемо розбивати істнуючі вже у нас народні орґанїзації, але хочемо навести їх на добру дорогу. З окрема противимо ся закладаню нових орґанїзацій, котрі не принесуть народови добра, а лише поділять його на атоми, з чого тілки ворог радїти-ме!

Хто винен?

Ще один чорний рік завис над нашими хлїборобами. Ще не вспіли вони прийти до себе по тих втратах і недостатках, які спричинили торічні сльоти, а вже маємо нові катастрофи, нове марево нужди і голоду.

Від мая майже без перестанку падали дощі. Стояли води по сїножатях і полях, і нищили хлопську працю. Пропало сїно і паша, гниють окопові ростини, нидїють гречки, фасолї, а жита і пшениці то згнили, то вилягли і почорнїли не доспівши. На добиток нещастя настали повени. Води забрали з прибережних піль все, що на них було. Не годен ще подати розміру тих шкід, які наробили виливи Прута, Днїстра, Сяну, Стрия, Лімниці, Бистриці, Буга, Черемоша. Придивім ся хоч би лиш сим даним з одного товмацького повіта, які знаходимо в меморіялї посла д-ра Махуха до намісництва, а можемо собі представити розмір тих шкід, які в цїлім краю наробили повени.

Товмацький повіт навістила катастрофа з причини виливів рік з двох сторін, а то Днїстер залив всї північні громади, як Стриганцї, Довге, Петрилів, Новосїлку, Липу, Нижнїв, Кутиска, Горигляди, а Ворона залила всї громади над Вороною положені, як Ворона, Одаї слобідські, Слобідку одайську, Кривотули Старі, Хомяківку, Пшеничники, Тисьменицю, Підпечери і громаду Підлуже станиславівського повіта. Крім того річка Товмач залила всї долїшні ґрунти громад Грушка, Товмач, Локитки, Палагичі, Олешів, Антонівка і Нижнїв. А вкінци невеличкі потоки залили всї сїножати і долїшні ґрунти громади Грипівцї і Колинцї.

Катастрофа є так великих розмірів, якої не було від 20 лїт. Особливо величезні шкоди на мілїони поробив Днїстер в прибережних громадах Довге, Петрилів, Новосїлка, Липа, Нижнїв і Горигляди. В Довгім маса домів залила вода, в Петрилові більша половина села стояла під водою, а вода сягала до стріх будинків, в громадї Забиче і Рошники вилила вода так, що всї доми в водї стояли, а люди ледви з худобою повтікали на гору. Крім того більше як тисячу моргів наддністрянських ґрунтів Днїстер зовсїм знищив і забрав сїна і конюшини, а збіже і ярини вирвав з корінем. Цїла комунїкація гостинцем до Нижнева перервана, так, що на разї нема нїякого доступу до тих громад. Липу і Новосїлку заляла вода зовсїм і понищила доми і землеплоди.

В Нижневі більша половина громади залита водою, котрої стан виносив 5 м. 80 цм. понад нормальний стан води, 120 будинків завалених, 1000 моргів луговин і городів під водою зовсїм знищених, вся огорожа домів знесена цїлком, людність повтікала на висші терени і досі не має нїякого доступу до своїх домів. Шкода катастрофи страшна. Торічні заливи знищили цїлковито більшу половину Нижнева, а сегорічна злива зруйнувала населене зовсїм, так що навіть населене не має де спати. Вся худоба, що пасла ся під Днїстром, голодна стоїть по стайнях у чужих людий на висших теренах.

Отсе образець з одного лише повіта. А таке було майже в цїлій східній Галичинї.

Чекає нас отже другий тяжкий рік. Знов повандрують тисячі наших хлопів в сьвіт за очи, лишаючи землю на польську кольонїзацію.

Стоячи перед таким нещастєм, треба запитати, хто тут винен. Здавало би ся, що нема виновника, бо не мож впливати на погоду. Тимчасом виновники такі, що бодай в части причинили ся до сего нещастя, є.

Є певна річ, що лїси управильнюють дощеві опади. Лїси притягають до себе вохкість і там, де є досить лїсів, нема великих несподіванок від погоди, там не лучають ся такі дощеві катастрофи, як отсе в нас. Було і в нас досить лїсів, але винищили їх пани, щоби як найскорше виповнити ґрішми свої порожні кишенї. І винищили їх без розуму так, що й слїду по них не стало в деяких околицях. Незадовго і в наших горах не стане лїсів, — будуть вони незадовго сьвітити голими скелями на сором тим, що так гарно несли в наш край „культуру". Вони отже і ті, що не пильнували того, щоби мудро було ведене публичне господарство в нашім краю, є виновниками того, що в нас так часто лучають ся елєментарні катастрофи.

Часті повени, се наслїдок того, що у нашім краю або зовсїм не переводить ся реґуляцій рік, або робить ся се так нездарно, що така „реґуляція" ще збільшує небезпеку повени, як се було сего року з Бугом в Камінеччинї і Сокальщинї.

І при сїм показує ся, що наші опікуни не рівно трактують обі половини краю. В західній Галичинї рідко лучають ся виливи, а і сего року понесла вона менші шкоди ніж східна часть краю. Бо при реґуляції рік більшу увагу звертає ся на польські околиці як на руські. І в сих справах бачимо „політику" обчислену, здасть ся, на те, щоби чимскорше довести до руїни наше селянство і приготовити ґрунт для польської кольонїзації на нашій земли.

„Громадський Голос".

Польська культура
в українських школах в Галичинї.

Польська культура, якою Поляки люблять дуже чванити ся перед цїлим сьвітом, має вже свою заслужену славу... Відчувають дуже доймаючо ту „висшу" польську культуру на кождім кроцї і в кождій области наші галицькі родимцї. Найстраннїйша для нас річ — то впроваджене сеї „культури" до всїх тих галицьких шкіл, які остають під надзором „польської комісії едукаційної", що на папері носить назву: „ц. к. рада шкільна крайова".

Наші читачі мали вже нераз нагоду читати про ті каригідні вчинки, яких допускають ся по руських школах усякі божевільні польські „педаґоґи" в роді всїляких Грайсів. Нинї подаємо за „Дїлом" знов новий образок „висшої польської культури" на галицькій Українї. Допись надіслана до „Дїла" з провінції і носить назву: „Кровавий попис в школї".

„Дня 14. липня с. р. — пише дописуватель „Дїла" (ч. 155. з дня 16. м. м.) — школа, зглядно дїти і родичі, зібрані на пописї в школї в Хватові, були сьвідками скандального „попису" польських „культуртреґерів" на Руси. Муж одної учительки побив другу учительку в присутности дїтий і родичів так сильно, що люди ледво її відратували.

„Річ мала ся так. В Хватові, пов. золочівського, в чисто українськім селї, де лише є один латиник, в школї з руською мовою викладовою є учителька Полька Орловська, „протекціонскінд" бувшого інспектора Пєдзвєцького. Він радив всїм иншим петентам вицофати подана, бо „Chwatów dostanie Orłowska", **хоч вона є без матури і** всяких кваліфікацій на учительку. Муж сеї Орловськокї, спенсіонований, а може і здеґрадований економ, не маючи нїякого занятя, коли вже, як кажуть, помиє начиня по обідї, ходить по селї і сварить ся з людьми. Сего року пані Орловська задля недуги дістала урльоп до вересня, а її місце заступала п. Стечівна, рівнож Полька. Та яке стало — таке здибало. Як там наука відбувала ся і який вплив лишили ті учительки в селї — то вже иншим разом. Та вже з того можна мати понятє, як розуміють виховане і провадженє дїтий ті учительки, коли пізнаємо їх згіршуюче поведене підчас попису. — Хто мав бути делеґатом на сей попис не знати. Сьвященика про конець року шкільного нїхто не повідомив! Предсїдатель ради шкільної місцевої, лїсничий з Підгорець, якого вибір рівнож нелеґально затвердила рада шкільна окружна, бо на засїданє, на якім послїдував його вибір, члени ради шкільної-Українцї навіть не дістали завізваня, чоловік без найменшої інтелїґенції, назначив на свого заступника на той попис селянина-хруня, рівнож анальфабета. На нагороди пильности для дїтий на домаганє учительки обіцяв отсей предсїдатель дати 10 корон. На сїй підставі п. Стечівна замовила собі сї памятки. Тимчасом п. Орловська, щоб пригадати ся дїтям, післала до п. лїсничого по ті 10 корон і спровадила нагороди для дїтий на свою руку, а п. Стечівній, яка упоминала ся о ті гроші на заплачене нагород, відповіла: „Mój mąż już sam pamiątki dla dzieci sprowadził". Та се ще нїщо.

„На пописї сей пан екс-економ Орловскі зачав дїтям роздавати свої „памйонткі", розуміє ся самі польські (!) в чисто руській школї. Тодї п. Стечівна звернула йому увагу, що він не є анї управителем анї делеґатом, тож нехай не мішає ся її в школї до дїтий. Вивязала ся сварка в присутности дїтий, яка тревала довший час. Коли п. Стечівна нагадала йому його фах, що ще і якісь економи будуть її до школи мішати ся, Орловський попав в лють і почав її найординарнїйшими словами називати і лаяти. П. Стечівна візвала його, щоб він вийшов зі салї шкільної, кажучи, що о сїм донесе радї шкільній. Тодї Орловський в найбільшім обуреню крикнув: „Poczekaj, psiakrew, ja tobie dam radę szkolną", і нагрозивши їй пястуком, вийшов з салї шкільної, сїв на ґанку і закурив папіроску. В школї підчас того була присутна його хора жена, учит. Орловська. Коли її муж вийшов, вона почала роздавати „памйонткі" між тих дїтий, яким її подобало ся. П. Стечівна побачивши, що Орловська, хоч на урльопі, сама господарить в її клясї, лишила попис, попращала дїтий і вийшла. Та не припускала, що на подвірю чекає її Орловський. Той, побачивши, що Стечівна вийшла з кляси, пустив ся за нею і здігнавши, вдарив її кілька разів пястуком в пле-

чі а потім по лици так сильно, що сейчас пустила ся їй кров з носа і уст. При тім кричав: „Masz radę szkolną“. Присутні люди кинули ся її ратувати і омлілу ледви привели до себе.

„Отсе зразок висшої культури, — кінчить дописуватель „Діла” — яку несуть Поляки на схід, зразок тої місії, яку вони сповняють між нашим народом. А таких зразків в нашій Золочівщині сила. Дивуємо ся лише, чому всїх їх не реєструють ся і не подасть ся до відома загалови „ad maiorem Poloniae gloriam“. Шкільництво в нашім окрузї здеморалізоване попереднім інспектором Недзвєцьким, який як вірний „obrońca kresów“ посбсаджував майже всї школи, навіть українські, Поляками і то людьми звихненими або без всяких кваліфікацій (а мав слабість до учительок, які лиш ширять деморалізацію і зніохочують населенє до школи), а наші кваліфіковані сили чекали цілими місяцями на посаду, та вкінци аж в чужих округах мусїли шукати собі місця”.

Вісти з Лемківщини.

(Від власного кореспондента.)

Празник відродженя на Лемківщині.

Ще до недавна тутешні доблестні і їх православні ґазети трубили „во все услишаніє”, що Лемківщина то корінно „русская” земля, а самі Лемки то істинно православні Москалі, та що за таких уважає їх ціла офіціяльна Росія. Аж ось стало ся чудо. Послїдними часами на тих самих деятелей і на їх ґазети упав „ґрамадний ужас”, що народ починає пробуджувати ся з тяжкого сну, в який положили його російські нахлїбники й деморалізатори, і переходить на народний шлях.

Православна ґазета „Лемко” аж прослезила ся з того приводу, що декотрі села на Лемківщині, одно по другім починають у себе заводити нове житє, а „Лемка” від себе проганяють. Не помогли погрози, не помогли погроми і масове розкидуванє по дорогах „Лемка”, а навіть не помагає тепер і сердечна дружба тутешних вшехполяків з Москалями. Видно, що вже і Лемкам за богато московської дурійки, коли самі вже зачинають відвертати ся від сеї зарази і народної зради. Порозуміли, що нечистої справи і розбоями насадити не можна.

Перший такий благородний примір відродженя дали нам чесні громадяни села Пантна в Горличчині. Дня 9. січня с. р. в третий день Різдва, відбуло ся в Пантнїй вітворенє читальнї „Просьвіти”. І на диво. В селі, положенім на головнім шляху на Угорщину і до православного Чорного, куда найбільше, бо цїлими ватагами, волочать ся російські аґенти і шпіони, зроджуєсь нове просьвітне житє. На се торжество прибули, крім місцевого управителя школи і пароха, ще кільканайцять учителів, кількох сьвящеників-Українцїв і народу велике число — не лише місцевих але і з сусїдних сіл, як Гладишова, Маластова і Руської Ропиці.

З дрожачим серцем кождий нетерпеливо ждав вітвореня тих перших зборів. І поплили бесїди. Вже перша гарна бесїда місцевого управителя школи п. Онуляка витиснула сердечним Лемкам на повіки слези. З запертим віддихом вислухали всїх промов, тай стали відтак в сторону московських нахлїбників висказувати своє негодованє. „Ми були в блудї — кажуть. В нас довгі часи московські аґенти вмовляли, що Українцї то Ляхи погані, а ми отсе видимо, що то діти нашого народа, такі самі як і ми. То они, поганці, не лише що обмосковщились, але щей підлизують ся Ляхам, тай блянджуть заєдно по польски, навіть глупого дотепу не знають сказати в своїй рідній мові.” Були би і до рана слухали бесїдників, бо навіть не хотїли їх пустити.

Ціле торжество відбуло ся величаво, а як гарно заінтересували ся чесні Пантняни своєю читальнею, то видно з того, що відразу вписало ся 62 членів, а відтак пізнїйше ще 10, так що нинї читальня добігає до сотнї членів. І се нехай буде наукою для наших людий на Лемківщині: що значуть гарні провідники в громадї!

П. Андрій Онуляк дав гарний примір своїм товаришам, що можна зробити в селї, тай що і збаламучених можна навести на дорогу правдиву. Не менша заслуга і о. Е. Менцїнського, місцевого пароха, — голови Укр. Пед. Товариства і бурси, який отсе вже десятий рік боре ся з московською язвою на Лемківщині. Найнїкчемнїйші напади зі сторони московських аґентів на його особу не віднимають йому охоти до працї. — Велика честь і Вп. нач. громади, Михайлови Мовчанови і Вп. радним Андрієви Гливі, Стефанови Ницотови, Осипови Мовчанови і Семенови Жила, що найбільше потрудили ся около того благородного діла. Славно, чесна Громадо! Дай Боже, щоби, як колись з над Дніпра рознеслась слава по цїлій нашій дорогій вітчині, так щоби і з під Вашої Маґури розійшло ся сьвітло по цїлій Лемківщині, тай щоби тота Ваша зелена Лемківщина, як найскорше воскресла до нового житя!

Гість.

З ГОРЛИЦЬ.

В саму Цьвітну неділю с. р. відбуло ся вітворенє читальнї „Просьвіти” в Ропиці Руській. І як на початок — серед таких невідрадних обставин, де під боком в Горлицях редакція православного „Лемка”, в якій згромадили ся всї істинно-російські хулїґани, тай устроюють дикі напади на спокійних людий по селах — доволї гарне число, бо аж 50 членів вписало ся до сеї читальнї. До виділу увійшли: о. совітн. Е. Менцїнський, голова; Михайло Бонцарівський, заст. голови; Т. Персійма, упр. школи — секретар; Стефан Ющак, касієр; Василь Смолей, бібліотекар і Михайло Ющак.

Около заснованя читальнї найбільше заслужили ся чесні ґаздове: Мих. Бонцарівський, Михайло Ющак, Василь Смолей, Стеф. Ющак, і Петро Козак Яцків. А також велика честь нашому начальникови громади Іванови Бонцарівському, що яко член читальнї не мало допоміг нам в тім ділї. На сім місци складаємо також чесному ґаздї Василеви Дрибчакови щиру подяку, що був ласкав безінтересовно відступити на читальню свою хату. Слава і честь Вам, панове ґаздове Ропичани! Лиш сьміло в перед! Не звертайте уваги на москвофільських розбишак. Наше діло добре, правдиво руське і чесне. За нами цїлий нарід. Ось аж тепер Ви переконали ся, як виглядають кацапські просьвітителї і приятелї Лемків. Тож старайте ся всїми силами, щобисте до других зборів перевисшили своїх добрих сусідів Пантнян. Нам треба тїшити ся тим дуже, що до нашої читальнї належать самі найчеснїйші і найрозумнїйші ґаздове, бо декотрі навіть з ґімназіяльними науками. А таких членів, як голова хрунївської читальнї — Нероганич Кузма Хрупь і Клеменів Васьо, що вівсом і печатками ґандлюють та несьвячену паску їдять, то Ви би певно до своєї читальнї навіть і не приняли! Для них тільки і радости, як в село загляне бородатий Юрчакевич тай Ваньо Гувнянка куньоватий, бо тоді можуть погуляти...

О скільно православний „Лемно” просьвітив тутешний народ.

З початку як „Лемко” став виходити, то — як сам писав свого часу — „русскіє атци сипали під його ноги золоті цьвіти і взивали народ до громадного пренумерованя і читаня сеї „полезної” хлопської ґазетки. Тай мали ще собі за честь, коли в часї різдвяної коляди котрий з них назбирав найбільше передплат в своїм селї. Були такі села, що аж цигани мусїли запренумерувати „Лемка”. З того виробило ся в тутешного населеня таке понятє, що „Лемка” і в церкві можна читати. Так приміром в Крениці, то на хорах, гейби в читальни, парібки довший час наслаждали ся глупими дотепами „Гувнянки”. Декотрі знов з парібків міркували, що як підчас Служби Божої можна читати „Лемка”, то і в карти можна заграти. І дійшло до того, що аж криницький війт мусїв казати забити діру на хорах, щоби більше в карти там не грали.

Тепер знов і москвофіли сьвященики почали страшно виступати проти того самого „Лемка”, навіть сам о. Гнатишак з Крениці валить громи на него, тільки що то мало що помагає. Там, де сьвященик — все одно чи москвофіл чи Українець — виступає проти погубної роботи православних редакторів, то дійшло до того, що парібки навіть капелюхів не здіймають, переходячи біля церкви, бо — кажуть — „церква пільска”. А ґаздове лише плечами здвигають тай головами кивають, що таке тепер на сьвітї діє ся. „Може — кажуть — тоти редактори сами ани не гварят оченаш, ани не сповідают ся, а так гардї учат нарід русской віри!” — От таке то в нас просьвіщеніє...

Сусід.

Справоздане

відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. Союза з поїздки за липень с. р.

На просьвітних зборах:

В Бруклинї, Н. Й., вписало ся 21 членів і зложили: вписового $5.25; передплати $1.00; дрібних жертв $19.00. — Разом $25.25.

В Джерзи Сіти, Н. Дж., вписало ся 32 членів і зложили: вписового $8.00; передплати $7.00. — Разом $15.00.

В Джемейка, Н. Й., вписало ся 29 членів і зложили: вписового $7.25; передплати 0.25; Братство сьв. Юрія жертвувало $5.00. — Разом $12.50.

В Лонґ Айленд Сіти, Л. Ай., Н. Й., вписало ся 22 членів і зложили: вписового $5.50; передплати $3.75; дрібних жертв $3.35; д. Григорій Олїйник $2.00; дд. Самуїл Подольський і Іван Маланчук по $1.00. — Разом $16.60.

В Гіксвіл, місто в Вестбури, Л. Ай., Н. Й., вписало ся 17 членів і зложили: вписового $4.25; передплати $1.75; дрібних жертв $1.10; Тов. Просьвіта в Вестбури $5.00; за переписні картки 50 цнт. — Разом $12.69.

В Йонкерс, Н. Й., вписало ся 33 членів і зложили: вписового $8.25; передплати $2.25; дрібних жертв $4.20. — Разом $14.70.

В Елїзабет і в Елїзабетпорт, Н. Дж. вписало ся 38 членів і зложили: вписового $9.50; Тов. Запорожська Січ жертвувало $5.00. — Разом $14.50.

В Байон, Н. Дж., вписало ся 17 членів і зложили: вписового $4.25; передплати 50 цнт. — Разом $4.75.

Поза вічами жертвували на цїли Пр. Комісії: Вп. Гавр. Чарнецький з Ню Йорку $25.00, Іван Ковач з Бруклина 10.00 і Семен Мак з Елїзабетпорт $2.00. — Разом $37.00.

Просьвітні Збори

в присутности відпоручника Просьвітної Комісії Р. Н. С., п. Д. Андрейка, відбудуть ся в біжучім і слїдуючім місяци в отсих місцевостях.

Серпень:

8-го в Ларітан, Н. Дж.
10-го в Перт Амбой, Н. Дж.
12-го в Трентон, Н. Дж.
14-го в Мілвіл, Н. Дж.
15-го в Бріджтон, Н. Дж.
17-го в Філядельфії, Па.
20-го в Честер, Па.
22-го в Котсвіл, Па.
24-го в Фінiксвіл, Па.
26-го в Потстон, Па.
28-го в Редінґ, Па.
31-го в Алентавн, Па.

Вересень:

3-го в Вестчестер, Н. Й.
4-го в Вудгевен, Л. Ай., Н. Й.
7-го в Ню Йорк, Н. Й.
14-го в Боффало, Н. Й.
17-го в Тонаванда, Н. Й.
19-го в Депю, Н. Й.
21-го в Рочестер, Н. Й.
23-го в Обурн, Н. Й.
25-го в Фултон, Н. Й.
28-го в Сиракюз, Н. Й.
30-го в Ром, Н. Й.

Колиб у якім плейзї, задля важних причин, зайшла потреба змінити висше назначений день просьвітних зборів — про що треба конечно і заздалегідь порозуміти ся зі мною — тоді дотичний Уряд відділу Р. Н. С., чи Комітет зволить вже від себе подати в „Свободі” вістку про сю зміну дня на просьвітне віче у їх плейзї.

Громади, Братства, Сестрицтва і Товариства, які хотїлиб причинити ся для справи просьвітної яким грошевим датком з власної каси, нехай переведуть дотичну ухвалу еще перед просьвітними зборами, щоби опісля на самих зборах можна вже вписати їх жертву в справоздане і про сю жертву в своїм часї подати в „Свободі” до загального відома.

Дмитро Андрейко,
відпоручник Пр. К. Р. Н. С.

Поклик

до тих, що закупили землї в Мілвіл, Н. Дж.

Завязана недавно через Русинів міста Мілвіл, Н. Дж., корпорація під назвою „Руське Національно-Горожанське Стоваришенє” (Ruthenian National Civic Association), одержала вже стейтовий чартер. Як звісно, „Европейська Кольонїзаційна Компанія”, котра продає землї довкола міста Мілвіл, жертвувала на цїли згаданого Стоваришеня кілька акрів ґрунту, який вже на се Стоваришенє заінтабульовано. Треба тільки передати титул власности (deed) відповідному зарядови основаного Товариства. В тій справі скликуєть ся отсим загальний мітінґ на день 9-го і 10-го серпня (авґуста) с. р. то є на сю суботу і неділю. Сей мітінґ відбудеть ся обох згаданих днів пополудни (докладнїйший час і місце зборів означить ся вже на місци, в порозуміню з місцевим комітетом), а обовязані на нїм явити ся передовсїм всї властителї закуплених коло Мілвіл земель, а крім того всї наші громадяни з Мілвіл і Бріджтону, що інтересують ся живим народним житєм. На тих зборах полагодить ся основно справу Руського Національно-Горожанського Стоваришеня, а окрім того богато инших дуже важних справ. Хто на сї збори не прийде, нехай відтак не нарікає, що десь хтось щось зробив, а його при тім не було! Вже хто прийде, чи нї — а тростіси Товариства, що підписували цертифікат корпорації, **мусять прийти!** **С.**

Відозва!

Недавно розпочало ся у нас змаганє до витвореня приватного українського середного шкільництва. Змаганє се зовсїм зрозуміле з огляду на політичні обставини в краю. Від часу конституційної ери, то є від часу, коли наші сусїди здобули перевагу в правлїню краєм, шкільництво наше щораз то більше упадає. Краєвий закон з 1867 р. забороняє центральному правительству закладати українські ґімназії без дозволу Сойму, а Сойм за 50 років позволив *лише на основанє 5 ґімназій з викладовою українською мовою.*

Але навіть до істнуючих польських шкіл перепиняєть ся Українцям доступ через заведенє двотиповости народних шкіл, то є шкіл сільських і міських. З сільської школи хлопчина не може пійти до середної школи і набути висшого образованя, щоби опісля стати керманичем свойого власного народа. Щоби Українцїв до середних шкіл еще більше припинити, видає ц. к. власть шкільна указ, *щоби сільських хлопців не приймати до міських шкіл.* Результатом сеї шкільної політики висших властий єсть се, що всї уряди в українській частині Галичини запихаєть ся чужинцями, які виходять з численних, по цїлім краю розсїяних польських шкіл середних. За сим іде спольщенє східно-галицьких міст і нидіне та безпросьвітність східно-галицьких сіл. *Тож, коли так дальше піде, то чекає нас як народ темна будучність наймитів у своїй власній хатї.*

Тимто закладанє і веденє середних шкіл українських являє ся фактом національної самооборони.

Від наших сусїдів не можемо домагати ся справедливости. Навчені досьвідом, бачимо, що здобутє хочби одної середної школи коштує нас много сил і енерґії та лишає на днї нашої душі горич зневіри і національного самопониженя. Примір, як дорого нас коштувала станиславівська ґімназія, дає сього наглядний доказ. Тож далеко лїпше єсть тратити силу і енерґію на закладанє приватних, українських шкіл. Наша нація се зрозуміла і заложила в послїдних роках 11 середних шкіл українських в краю, а іменно: в Буську, Городенцї, Долині, Збаражи, Копичинцях, Рогатині, Чорткові, Яворові, Коломиї (сем. жен.), Львові (сем. муж.) і в *Комарні,* до котрих учащало в минулім шкільнім роцї 2.067 учеників, а кошти удержаня виносили 284.059 корон.

Наша суспільність мусить сї школи удержати *під загрозою утрати національної чести.*

Не даймо, щоб ті школи упали, бо з їх упадком упаде також віра в національні сили і обнижить ся національна сьвідомість!

І ми Українцї рудецького повіту маємо у себе *школу з осїдком в Комарні,* яку своїми фондами утримуємо. В українській ґімназії в Комарні учить ся тепер около 100 дїтий, переважно з міста Комарна і його повіту. Тож обовязком так Комарянців як і горожан повіта Рудок єсть причинити ся своїми жертвами до утриманя нашої школи, бо в першій мірі повіт і місто Комарно з неї користає.

Ся школа придбала учительські сили; заосмотрила ся в добірні наукові прибори, отже здобула тверду основу свойого істнованя. Не даймож тій основі захитати ся, а бережім нашу школу, як ока в голові і опікуймо ся нею. Нехай кождий інтелїґент оподаткуєть ся, нехай кожда сьвідома громада вложить в буджет відповідну квоту на утриманє нашої школи. Нехай в кождій найменчій закутині повстають місцеві комітети в цїли збираня складок. Про істнованє нашої школи повинен довідати ся кождий мущина і кожда жінка, кождий хлопець і кожда дївчина, а навіть найменча дитина. І кождий від старого до молодого нехай причинить ся своєю лептою до утриманя сьвятинї науки. Даваймо мало, але даваймо всї, а тоді наша школа не буде мати грошевих клопотів, а наш народ здобуде пошану навіть у противників, як народ характерний і здібний до культури.

За комітет приватної української ґімназії в Комарні:

о. Стефан Онишкевич, парох в Купновичах і посол до ради державної, д-р Тома Печерський, адвокат в Комарні, о. Яків Косоноцький в Подільцях, Іван Тиховський, управитель приватної ґімназії в Комарні, о. Айталь Ковальський, декан в Новосілках гостинних, Гринько Тершаковець, господар в Якимчиця́х, о. Симеон Кульчицький, консисторіяльний совітник і парох в Вотанцях, о. Келестин Кульчицький, парох в Підгайчиках, Микола Роґуцький, господар в Купновичах старих, Олекса Пеленський, господар з Розлуки, Яцко Карабин, господар з Татаринова, о. Юрій Кміт, парох в Чайковичах, о. Василь Кузич, сотрудник в Комарні, Володимир Муцин, господар в Конюшках королївських, Михайло Ковтун, господар і війт в Клїцку, Петро Лакота, господар в Голодівці, Василь Задорожний, господар з Ляшок завяз., Володимир Андрійовський, господар в Беньковій вишни, Гнат Пастернак, господар і начальник громади Востович, о. Михайло Наклович, адміністратор в Хишевичах, Дмитро Ольховий, директор задаткового товариства в Комарні, Осип Утриско, студент прав і голова У. С. С. в Комарні, Микола Панас, студент прав і настоятель бурси ґімназіяльної, Вінкентій Кушлик, емеритований учитель в Горожаній Великій, Дмитро Стецишин, директор задаткового Товариства в Комарні, Юрко Пастернак, господар в Конюшках сіль., о. Михайло Городиський, парох в Михалевичах, Іван Савіцький, господар в Хишевичах, Іван Роздольський, директор „Народного Дому” в Рудках, Григорій Корчинський, учитель в Комарні, Клим Жмур, аґент тов. „Днїстер”, Микола Погорецький, господар в Колбаєвичах.

ЯК ЦИГАН ВЧИВ ЧОРТА ТАНЦЮВАТИ.

(Народна казка).

Був раз один господар, що мав млин над рікою. Але з тим млином була біда, — не міг вдержати мельника. Тільки приняв мельника, — прийшла ніч, а мельника вже нема, кудись подів ся. Так переміняв десятьох мельників і нїхто не знав, що з ними сталося.

Аж одного дня прийшов Циган наймати ся за мельника. Господар приняв його і вислав на ніч до млина. Меле Циган, меле, аж о півночи приходить до млина чорт — рогатий такий, з борідкою і хвостом.

— Не будеш ти молоти більше, Цигане — каже чорт, — бо се моя вода. Я возьму тебе тай втоплю в ріці.

— Не топи мене, чорте — каже Циган — я навчу тебе грати на скрипці.

— Добре — каже чорт — як навчиш мене грати на скрипці — дарую тобі житє.

Взяв Циган скрипку тай показує чортови, як грати. Водив чорт смиком по скрипці, мучив ся чотири години, — але голос виходив поганий.

— Е, — каже чорт — грати на скрипці тяжко. Лїпше навчи мене танцювати.

— Добре, навчу тебе танцювати — сказав Циган.

Взяв сверлик і вивертів в дереві десять дїр та казав чортови вложити там пальці. А потім взяв скрипку і почав грати веселої. Чорт став гуляти. Так гуляв, так гуляв, що духа не міг схопити. Дуже болїли його пальці.

— Цигане, — питає ся чорт — довго ще треба гуляти? Дуже болять руки.

— Нїчого, — каже Циган — наука все тяжка; так скоро не можеш навчити ся; мусиш до ранку.

— А, то грай скоро, бо мене дуже болять пальці.

Грав Циган дальше, а чорт гуляв, аж упрів...

— Пусти мене, — каже, — вже вмію танцювати.

Але Циган не хотів пустити. Чорт, як побачив, що день робить ся, а Циган його не пускає, скочив до гори, відірвав собі пальці і втік аж до пекла.

— О, — каже, — недобрий чоловік той Циган, вже його більше не буду зачіпати.

Так чорт більше не ходив вже до млина, а Циган лишив ся мельником.

ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО РУСЬКОГО МОЛОДЕЧОГО СОЮЗА!

ЮЛЇЯН ПАВЧАК

209 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y.

Руський характеризатор, виповнює всякого рода українські костюми і характеризує по низьких цінах. Замовленя приймає найменче 11 днів перед представленєм.

ЖІНКИ! Учіть ся акушерії в нашій школі або у себе в дома. Наука в російскім або польскім мові. Станьте ся независимими. Старанна наука; по її скінченю видаємо диплом. Лічимо всілякі хороби женщин і дітий. Адресуйте:

Dr. C. DEUTSCH, School of Midwifery
229 E. 14th St., Dpt. S. New York, N. Y.

Нема вже загадок!

Бо за 15 центів денно станете властителем тої прекрасної chicken-фарми, обнимаючої 10.000 квадратових стіп. Пишіть по інформації і циркулярі до:

Ruthenian Dep't Sw.
25 Church St., Room 114 New York

29—32

Російсько-Американська Лінія

Russian American Line
Pier 31st Street, Brooklyn, N. Y.

Найдогіднійша корабельна лінія поміж Росією і Америкою, удержуюча найбільші, найгарнійші і найскорші російські почтові нові двошрубові кораблі, як:

»РОСІЯ« 16.000 тон, »КУРСК« 13.500 тон, »ЦАР« 13.000 тон.

До Ротердаму 9 днів, До Лібави 11 днів (без пересїданя)

$31.00 — III кляса — $33.00
$45.00 — II кляса — $50.00
$65.00 — I кляса — $75.00

ВІДЇЗД КОЖДОЇ ДРУГОЇ СУБОТИ.

Звертайтесь по інформації до наших агентів або до генерального заступника:

A. E. JOHNSON & CO.
27 BROADWAY, NEW YORK, N. Y.
Telephone: 2850—2851 Rector.

Русини Пітсбурга!

Чи Ви знаєте

що гроші, то сила?

Старайте ся пізнати та почніть складати свої ощадности в стейтовім банку на розі вулиць

Carson і 14-ої.

Сей банк є одним з найстарших і найпевнійших банків, що цілковито забезпечує Ваші ощадности. У нас складають ся гроші **церковні, братські, сирітські** і пн. Кождий, що має у нас гроші, отримує на бажанє звіт стейтових контрольорів.

Продаємо КОРАБЕЛЬНИ КАРТИ, на найлїпші лінії, а ГРОШІ до краю висилаємо по почтовім курсї.

German Savings & Deposit Bank
cor. 14th & Carson Sts.,
South Side Pittsburgh, Pa.

И. Е. Рот, през., А. П. Міллер, кас.
Ол. Бучак. урядн. банк.

Одинокий руський адвокат на цілу Америку

Доктор прав

ЮЛЇЯН ЧУПКА

полагоджує всї справи американські. Позаже др. Ю. Чупка був адвокатом в Галичині, длятого полагодить Вам найлїпше всї справи процесові, спадкові і військові в Галичині, спорядить повновласти, контракти і всї правні документи і переспроваджує інтабуляції. Адреса:

Dr. JULIAN CZUPKA,
P. O. 372, 3 N Main St., Wilkes Barre, Pa
LUZERNE Co.

ПРЕЗЕНТА:

Фонограф, мужеську або дамську годинку нишенкову прекрасно різблену і добре золочену, гармонїя або машина до писаня.

Залучіть 2-цент. марку на інформацію.
ENGLISH ASIATIC TOBACCO CO., Dep. A26, 115 E. 7 St., New York, N. Y.

ПЕРШИЙ

Одинокий руський шпиталь

304 E. 14th Street, New York, N. Y.

приймає хорих на всякі слабости мужчин, женщин і дїти і переправаджує всякі операції, як примір: носа, горла, ями устної, уший, груди, руптур і т. д. — при ужитю найновійших апаратів і застосованю всїх найновійших улїпшень на поли хірургії і медицини.

Приймає ся жінки на злоги.

ШКОЛА АКУШЕРІЇ

Найновійші апарати електричні. Взірцева чистість.

Шпиталь отвертий в день і в ночи.

Години офісові: від 11-ої до 3 ої в полудне і від 6-ої до 8-ої вечером, в недїлї від 11-ої до 3-ої в полудне.

Др. ІВАН СМІТ.

ЗЕМЛЯКИ! Удавайте ся в кождій слабости з цїлим довірєм до шпитала свого краяна Д-ра Івана Сміта, сина знаного руського бізнесмена в Mahanoy City, Pa., а можете бути певні, що віднискаєте здоровлє в якнайкоротшім часї.

ПРОЧ ЗІ СМУТКОМ!

ГРАМОФОНИ НА ВИПЛАТУ.

Кождий може набути у нас дуже красний і добрий ґрамофон **на легких услівях сплати.**

Можете собі **вибрати ґрамофон який лиш самі схочете у** всяких цінах і будете сплачувати ратами після умови.

Ціни найнизші. — Товар ґарантований.

Маємо на складі **найбільший вибір рекордів:** українських, польських, російських і литовських.

Пишіть сейчас по інформації і залучіть марку на пересилку нашого **нового, великого катальоґа ґрамофонів.**

У власнім інтересі і користи, хто хоче бути чесно, скоро і добре обслужений, нехай зголосить ся до старої християнської, совісної, добре знаної і відвічальної фірми

LIBERTY COMMERCIAL CO.,
233 E. 14th Str., New York, N. Y.

NEW JERSEY ПОЗІР! NEW YORK

Зі свого заробку 5 процент на „Р. Школу"

М. МИКІТИШИН

ДОСТАВЦЯ 18-го КАЛЇБРУ **МУЗИКИ** НА ПІКНІКИ, БАЛЇ, ВЕСЇЛЯ І Т. П. ЗАБАВИ, ЯК ТАКОЖ **БАНДИ** НА ПУБЛИЧНІ ВИСТУПИ І ПРОГУЛЬКИ ВОДОЮ. ДОСТАВЦЯ НА ЦЇЛИЙ СТЕЙТ НЮ ДЖЕРЗИ І НЮ ЙОРК. **ЦЇНА ДУЖЕ ПРИСТУПНА.** ГОЛОСИТИСЬ ЛИСТОВНО АБО ОСОБИСТО ДО

M. MYKITYSHYN
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

МУЗИКА! БАНДА!

ПЕТРО ЯРЕМА

руський погребник

випозичає керичі на весїля, хрестини і всякі другі забави.

115 Ave A., New York, N. Y.
Телефон: Orchard 2568.

Лічіть свої зуби у

Д-ра БЕРНГАРДА

КІРШЕНБАУМА
Дентиста,

знаного звиж 10 лїт.

29 1st St., cor. 2nd Avenue,
NEW YORK, N. Y. 18—

Говорить по руськи.

Слухайте панове! Не дайте себе виззискувати! Чи знаєте про те, що шифкарти подешевіли? Хто їде до краю, сей нехай не платить більше як 25 дол. за шифкарту! Тільки належить ся! Тільки ми беремо! Експресові пароходи! Пишіть тільки до нас! Довідаєте ся правду!!!

25 ДОЛЯРІВ ШИФКАРТА ДО КРАЮ

Осібні каюти! Домовий харч! Даємо нічлїг! Відставляємо пакунки! Виробляємо вільний переїзд через границю! Шукаємо за костумерами аби їх вдоволити а не виззискувати! Переконайте ся! Шліть завдатку 3.00 дол. до повнисної ціни або пишіть по інформації.

$25 дол. ШИФКАРТА З КРАЮ ДО АМЕРИКИ $25 дол.

AMERICA EUROPE CO., 109 Greenwich St., New York.

31— Число телефону 4548 Rector.

А хто хоче тільки за 5 долярів поїхати до краю на найлїпших шифах, нехай напише на адресу: AMERICA EUROPE CO. 109 Greenwich Str., New York.

Родимцї! Читайте і другим скажіть!

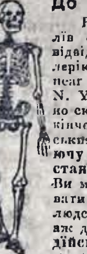

Руський музикант

достарчає музики на балї, представленя, концерти, пікніки і весїля.

Dmytro Melnyk
338 E. 9th St.,
(Room 14)
NEW YORK, N. Y.

ТІЛЬКО ДЛЯ МУЖЧИН.

До моїх Краянів!

Вас і Ваших приятелів сердечно запрошує ся відвідати мою безплатну ґалерію науки, 461 Sixth Ave., near 28th Str., New York, N. Y., де я маю артистично скульптурну виставу, викінчену славними українськими артистами, **показуючу ріжні органи тїла в станї здоровля і недуги.** Ви можете тут перестудіювати походжене і розвій людської раси від колиски аж до могили і побачити в **дїйсности цїкаві виобраки природи, як рівнож рідкі вироджения.**

Одна година, посьвячена на оглядане сеї ґрупи дивних українських моделів, **позіставе дорогоцінним споминком на цїле житє.**

Ви можете також перестудіювати наслїдки недуги і гріху, представлені на моделях натурального розміру. Експерт-Українець є завсїгди до услуг дати обяснене на кожде питане. Ґалерія отворена що дня, не виключаючи недїль і сьвят, **від 8-мої рано до півночи.**

Вступ безплатний.

461 Sixth Avenue, near 28th Street,
NEW YORK, N. Y. 27—

Проч з бритвами!

Наш порошок усуває сейчас волосє з твари, бороди і де би не було, без жадного болю, не лишаючи жадних слїдів по собі. Висилаємо пачку того порошку за 1 доляр, пробні дози за 50 центів. Присилайте 1 доляр через моней ордер або в реджістрованім листї або почтовими марками, а ми сейчас вишлемо порошок з поясненєм, як його уживати.

31—

Адреса:

Dr. BELLIN'S CO.,
55 DELANCY ST., NEW YORK.

Потреба аґентів.

Нїяка праця не є так гарною і приємною, як улекшуванє терплячим болю. Нїякий лїк не дїлає так скоро і певно, як Pain-Expeller. — Терплячі на ревматизм у всїх краях дізнали великої помочи через сей лїк. Чому не спробувати?

Фляшочки по 25 і 50 центів так в кождій аптицї як і впрост від

F. Ad. Richter & Co.,
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

Девятиродні матичні

МОДРОВІ КРОПЛЇ

Лїчуть всякі болї матичні і жолудка. Успокоюють біль, додають апетиту і взмїцнюють цїлий орґанїзм.

Цїна 25 центів.
4 фляшочки почтою $1.20,

ЖИВОКОСТ

LINIMENT.

Уважайте на правдивість.

Є то найлїпший лїк на усунене болїв в крижах і на ломанє в костях, опухлину, корчі і ревматичі болї.

Цїна 25 центів.
4 фляшочки почтою $1.25.

Можна дістати в словацкій аптицї і у аґентів. — Пишіть до фабрики. Опис Модрових Кроплїв і інших лїків пішлемо кождому безплатно.

Адреса:

PREBOL'S PHARMACY,
Руська Аптика, 30—33
156 PASSAIC ST., PASSAIC, N. J.

ЛЇЧУ МУЩИН АЖ ДО ЦЇЛКОВИТОГО ЇХ ВИЗДОРОВЛЕНЯ.

Моя кільканайцять лїтна практика є до Вашої розпорядимости. Лїчу укриті недуги, як **утрата животности, розширене жил, заниженє крови, утрату крови, висушенє, пропуклину, гемороїди, як і слабости міхура і нирок.** Сї недуги лїчу стало і по умиркованих цїнах. 30—41

Порада даром. Прийдіть відвідати мій анатомічний музей і приглянетесь там чоловікови здоровому і хорому. Вступ вільний. Памятайте, що я лїчу щоб вилїчити і то в коротшім часї як другі.

Dr. WARD,
417 Sixth Ave., New York
(між 25 а 26 ул.)
Години: від 9 р. до 8 веч.; недїля: від 10 р. до 2 поп.

Всегда готовий до уживаня

Не потребуєте розпалювати огня, если прийдете пізно до дому або если вчасно встаєте, маючи у себе

New Perfection Oil Cook-stove

Лишень черкніть сірник, приложіть його до кнота а будете мати огонь вистарчаючий до вареня всего, без надмірного огріваня Вашої кухнї.

Без вугля і дров.
Без смітя і попелу.

The New Perfection є зроблений з 1, 2, 3 і 4 палениками. Автоматичний прилад вказує скілько нафти находить ся в резервоарі.

Standard Oil Company

Paterson (New Jersey) Trenton
Jersey City NEWARK Camden

На 3 місяці безплатної проби!

Сей прекрасний "International" ґрамофон вартости $55.00, ми продаємо тепер за **$22.50** з 20 найгарнійшими руськими піснями і висилаємо всюди по отриманю $5.00 задатку.

Ми обовязуємось післати кождому на пробу на 3 місяці наші ґрамофони, бо ми певні, що сї ґрамофони є найлїпшого виробу і кождий хто дістане нашу машину, не схоче з нею розстатись. По пробі, наколи сей ґрамофон Вам не подобаєсь, звертаємо безпроволочно Ваш задаток.

Наші ґрамофони ґарантовані на 10 лїт.

Надїйтесь на правдивість і чесність нашої фірми.

Жадайте наш подрібний катальоґ.
10.000 руських пісень на складі.

JOHN RUDENSKY, завідатель.

INTERNATIONAL PHONOGRAPH COMPANY 29—
196 E. Houston St., Dept. 50 New York.

ПЕРШИЙ І ОДИНОКИЙ СПЕЦІЯЛЇСТ

Проф. ОВЕН (OWEN, M. D.)

229 E. 14th STREET, NEW YORK, N. Y.

Звичайно лїкарі жадають від своїх пацієнтів-чужинців більше грошив тому, що вони не знають їх язика. Бідні люди через се суть наражені на страту і часто через се занедбують лїчене.

Єсли Ви не найшли належної помочи у своїх лїкарів і слабість занедбалисьте так, що вона сталась хронічною, не тратьте надії і не марнуйте дорогого часу, а зверніть ся особисто або письмо до одинокого спеціялїсти, **професора Овена.**

Він віддає до услуг все своє знанє і робить усильні стараня, щоби цїлковито вилїчити Вас за дуже умірковану цїну.

Єсли Вас другі лїкарі не вилїчили, то прийдїть до мене а я Вас старанно огляну і віддам свою поміч.

Професор Овен є спеціялїст від болїв в боках, голові, плечах і других частях тїла, від ревматизму, від заразливих і венеричних недуг, від затроєня крови, слабостий мужеських, пропуклини і т. п.

Лїчить ся при помочи електрики і лучів т. зв. x-rays.

Лїчу також недуги женщин; як всякі запаленя органів полових і другі.

Звертаю увагу хорих на се, що всякі патентовані лїки нїколи не можуть належно вилїчити хорого. Кождий недужий потребує конче належного лїку.

В моїм офісї находять ся найновійші електричні машини, з лучами, при помочи яких розслїджуємо Ваші внутренности.

Користуйтесь сею нагодою щоб вилїчити себе, поки єще не є за пізно.

Приймаю хорих в годинах: від 10-ої рано до 5-ої вечером щоденно, а в вторки і пятниці до 8-ої години вечером. В недїлї від 10 ої рано до 1-ої в полудне.

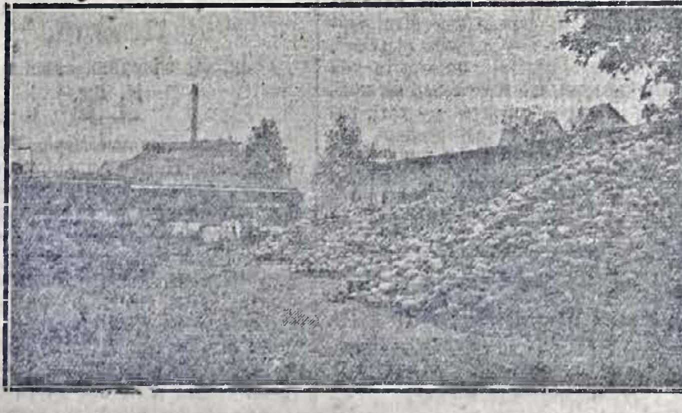
Памятайте мою адресу: 30—

Professor OWEN, M. D.
229 E. 14th Str., New York, N. Y.

ЯК РАЗ ТЕПЕР ПОРА.

Родимцї! Хто з Вас не бачив ще прекрасного міста Мілвіл, а передівсїм першої руської кольонії, находячої ся коло сего міста, нехай чим дуж поспішає. Як раз тепер на се найгарнійша пора. Там власними очима зможете переконати ся та оглянути сї плодовиті сторони, провірити плодючість землї та налюбувати ся прегарною околицею. Побачите, що на наших землях росте усе, чого лиш душа забагне: від звичайної бульби та бураків, до найвибагливійшої та найнїжнїйшої ярини, удаючої ся лишень на землях першої якости.

Руська кольонія коло міста Мілвіл є вже готова. До сеї пори ми розпродали уже повних пять секцій поміж наших Родимцїв, а тепер розпарцелювалисьмо нових кілька тисяч акрів, межуючих з самим Мілвіл, при електричній желїзници, що лучить наше місточко з повітовим містом Бріджтон.

Пакованє до ваґонів гарбузів і грушок на фармі в околици Мілвіл.

Користайте з гарної весни, та приїжджайте оглянути землю, а ми ручимо Вам за се, що вона вам подобає ся. Бо ще не було такого випадку, щоб той, хто раз побачив наші землї, не купив собі хоть малий надїл.

Та і дбайливість про будучність Ваших дїточок повинна Вас приневолити купити у нас землю. Бо і яке-ж вихованє зможете дати Вашим дїточнам в майнї або десь в глухім, забутім кутї? А у нас маєте школи на місци, від найнизших, до найвисших научних заведень. А для Вас усюди повно гарної і постійної роботи, бо кругами повно всїляких фабрик.

НАПРИКІНЦИ ЗВЕРТАЄМО УВАГУ УСЇХ, ЩО НАШ ДОТЕПЕРІШНИЙ ОФІС ПОКАЗАВ СЯ ЗА ТЇСНИЙ І МИ МУСЇЛИ ПЕРЕНЕСТИ СЯ ДО ДРУГОГО. НОВИЙ НАШ ОФІС НАХОДИТЬ СЯ В ТІМ САМІМ БУДИНКУ І НА ТІМ САМІМ ПОВЕРСЇ ЩО І СТАРИЙ. ЛИШ ЧИСЛО КІМНАТИ ЗМІНЕНО. ЧИСЛО КІМНАТИ НАШОГО СТАРОГО ОФІСУ БУЛО 441 А НОВИЙ ОФІС НАХОДИТЬ СЯ ПІД ЧИСЛОМ 476 І 478.

Родимцї! Хто йно з Вас думає про закупно землї, то нехай не відкладає, лише най чим скорше приїздкає. Нехай не дасть ся перебічи другим. Наколи приїдете, то о всім дізнаєте ся від тих, що вже замешкали в Мілвіл. Перед приїздом просимо нас повідомити на понизшу адресу.

Пишіть по руськи, бо в нашім бюрі занимають уряди Русини.

THE EUROPEAN COLONIZATION CO.,
476—478 DREXEL BUILDING, 5th and Chestnut Streets, PHILADELPHIA, PA.

Козацька сльоза.

(Уривок з оповіданя: Кіндрат Бубненко-Швидкий).

Раз зайшов до мене дідуґан Кіндрат Бубненко-Швидкий. Менї ніколи на віку не лучало ся стрічати, хто-б так гарно і до ладу розказував, як Кіндрат. Деколи було розкаже і те, що давно чув, так з такими-ж додатками, прикладами і приказками, що й не пізнаєш того оповіданя. Слухаєш було і не наслухаєш ся: так воно до живого, до сьвітового подібне. А було що й розказать дідуґанови: великі діла творились за його памяти і на його очах. Жив він у саму ту нещасливу годину, як польські магнати загарбали Україну з людом, від Днїпра до Днїстра, і рвали і шарпали її на шматки. У перші віки християнства язичники так не лютували проти християн, як у ту годину шляхта знущалась, мордувала і карбувала наших братів. Єзуїти цькували нарід шляхтою і своїми учениками, як собаками, і шинкували козачою кровю, як Жиди горівкою. Чого вони не робили: грабували, мучили, забивали на пітті сїрники і запалювали. Пан Гребницький мордував людий привязуючи їх до кінських ніг, — не милували ні старого, ні малого.

У місточках Смілій, Моннах, Корсуні і Таганчі вибили усїх попів із дїтьми. Під Ольшаною спалили Данила Кожевського, обмотавши приднвом і засмоливши. Пан Пулавський навербував полк шляхти і пасунув у чигиринське старостьво, силою принеловолати нарід до унії. Літописець розказує, що і Польки не умили своїх ручок від гріха. Польський круль тілько було оглянувсь на козаче безголовє, так зараз і заворушила ся проти нього Барська конфедерація.

Поралнсь Ляхи, поралнсь, поки, як сказав Кіндрат, не зворушили козачої сльози і не витиснули її з ока. Підняв ся люд на Україні: і старе й мале. Максим Залізняк, кровна дитина Січи, став на чолї люду, єпископ переяславський Гервасій благословив повстанє; а чигиринський архимандрит Мелхиседек Значко Яворський дав Залізнякови золоту грамоту, а козакам роздав сьвячені ножі.

Пішла розрава. Почали з Жаботина і зробили там помиики по Сотнику Харку. Усач і Шило три доби палили Сьмілу і різали Жидів і Ляхів. Із Сьмілої пішли у Богуслав і Звенигородку і там також задали чосу. Отаман Неживий зі своїм віддїлом розходжав по хуторах і різав панів і ксьондзів.

Крулю було не до шляхти; возив ся він у ту добу з конфедерацією, і панам було одно спасенє — ховать ся по укріплених містах і замках. Найбільше позбігалось їх у Лисянці, у Білій Церкві і Умані. Залізнякові тотілько й треба було. Трома замахами покінчив він усе діло. Криї, Боже, що тоді дїялось на Україні. Не буду вам і розказувати: коли хочете знати, читайте самі ту літописцю скрижаль, залиту кровю. В одному Умані козаки вирізали вісімнайцять тисяч Жидів і Поляків. Сей день і до сього часу зоветь ся уманською різнею.

Московське військо перейшло Днїпро. Полковник Кречетніков підступом зловив Гонту і ще декотрих і видав Ляхам. Добре вже натїшили вони свої шляхетні душі, мордуючи мучеників. Пан Стемиковський орудував казнями. У селї Сербові Гонту першого почали мучити. Катюга кілька днів здирав з него скіру і відрубував по одному пальцеви, а потім руки й ноги, а на кінці вже облупили йому голову, натерли солию і знов, як шапку, надїли на голий череп.

Не лекше було товаришам Гонти: і їх четвертували по містах і місточках, а їх голови, руки й ноги розвішували на перехрестях. Попав ся у сю бучу і наш дідуґан Кіндрат, та якось викрутивсь. Так бачите, у яких бувальцях бував наш Бубненко-Швидкий: було таки що й згадувати.

У той вечір був він дуже сумний і розказував він тільки сумні оповіданя. Щоб спробувать діда, я й нагадав йому молоді лїта, жінку, дїтий, хату, — і глибоко вразив його серце.

— Еге! були і в мене дїти. Моя старша дочка була брава дївчина, вилита мати, а серце було моє, батьківське. Та не прожила вона довго; вісїмнайцятий тільки рік пішов, як вона зарізалась!

— Зарізалась?

— Еге! от як було: після уманської різнї Ляхи вирізали жінок і дїтий тих козаків, що поприставали до Гонти. Милували тільки тих, хто покидав батьківську віру і робив ся Поляком. Моя жінка, три сини і дві дочки не схотїли жити недовірками і приняли чесну смерть; а ся старша подобалась якомусь пану ротмістру (кажу-ж тобі, що дуже гарна була): от він узяв тай відвів її до одної шляхтянки, та до якогось часу запер у комору. Уже вечером, напоївши своє шляхетне серце хлопською кровю і добре напившись горівки, прийшов до шляхтянки у комору, і ну женихать ся із моєю дочкою. Мабуть не знав пан ротмістр, що наші козачки колять, як ті рожі. От і став її цїлувати та обіймати, а вона вихопила ізза його пояса ніж, та штрик йому в серце, а потім і себе, та так вкупі гепнулись на землю.....

— Текли колись ті сльози і в мене, а козача сльоза важка: як викотить ся, то неначе могилою тебе придавить: а глянеш на неї, то ні одна мова того тобі так не розкаже, як у неї побачиш. Слухай, синку: Пішов я з старшим сином до Залізняка, у черкаські лїси, бились з Ляхами, а вернув ся до дому сам один. Жінка вийшла на зустріч і спитала про сина. У відповідь викотилась сльоза... У тій сльозї побачила вона мертвого сина і вже заголосила як мати... Як з Ґонтою ми відбили Умань, я пішов навідать ся до своїх — і побачив тільки купи згарищ, а кругом калюжі запеклої крови, неначе горіючу хату гасили кровю. Побачились ми з Гонтою і не розпитувались один другого: у обох тремтїли сльози на очах... і він, як і я, усе стратив, що було милого на сьвітї!.... А чи ти знаєш, синку, що таке козача сльоза?

Дідуган схопив ся і підступив до мене: голос його дрижав, груди важко колихались, очи горіли. Се не той вже був дїд, що сьміяв і втїшав, нї; здавалось, се післанець з того сьвіта прийшов на землю оповідать те, чого люди ще не знають...

— Чи ти знаєш, що таке козача сльоза? — спитав дїдуган у друге.

— Нї, не знаю, дїду.

— Так, слухай-же, синку, і заховай у серцї, що від мене почуєш! Молять Бога, щоби він оборонив люд від огня, меча, потопу, голоду, трусу і хороби: зложи до купи усе те лихо, і вийде з нього одна тільки козача сльоза. Глибоко вона криєть ся у серцї, важка вона, не легко її зворушити; а як же виданлють її з ока, то горе і народови і краєви і годинї!... Викочувалась вона нераз на Україні за Наливайка, Острянициї, Полуруса, Богдана, і за моєї вже памяти — за Залізняка. Може чув, синку, що вона дїяла!.... Після уманської різнї хтоб пізнав наше горе, глянувши, як ми бенкетували, — не день, не тиждень. То гуляла скажена наша недоля: то вихопить ся вона пуломінем і спалить кілька міст, місточок і сіл; то хлине крівавою хвилею і затопить тисячі людий; то розстелить ся по краю пекольним чадом, і на десятки лїт не опамятуєть ся народ від того діявольського курева... Звідки-ж береть ся та поломінь, та кров, той пекольний чад?... Із козачої сльози! Прийде час — і вона знов наробить великого лиха, коли розворушать її необачно: задасть вона знов такий бенкет, що аж небу буде душно, аж пекло засьмієть ся і гайвороня злякаєть ся того трупу, що йому на жир дістане ся. Та буде ж той проклят від Бога і людий, хто розворушить ту сльозу козачу і видавить її з ока!...

Олекса Стороженно.

Збиране марок.

Поміж всякого рода спортами видне місце займає збиране почтових марок або філятелїя. Не є се получене з великими трудностями, бо тепер зі збільшенєм почтового руху збільшило ся і число почтових марок. Не так давно марки увійшли в житє, бо найстарша марка появила ся в 1819. роцї в королївстві Сардинськім. Само збиране марок почало ся від того: Часописи оповістили, що один богатий чоловік заложив ся з другим: через рік зібрати міліон марок. Як се йому удасть ся, тодї його противник-соперник програє значну суму гроший в користь одного бідного хлопчика-сироти. В тїй часописи був заразом і зазив присилати марки, а що се було призначене на добродїйну цїль, всякий, хто тільки мав, охотно присилав і в сей спосіб причинили ся до виграня закладу.

Потім марки почали продавати в Китай (Хіни), бо Китайцї охотно обклеювали і тапетували марками стїни своїх комнат. Тимчасом і ширший загал заінтересував ся марками і від 1850. року богато молодежи і старших людий збирає марки. За давні марки любителї платять великі гроші. За синю марку острова сьв. Маврикія з 1847. року заплатив англійський король $7.200.00. За австрійську ґазетівку з 1851. р., що її номінальна цїна була 30 крейцарів, тепер платять $360.00.

Десятилїтний хлопчик, що бачить на письмах свойого батька або брата заграничні марки, просить, щоб дарували йому їх, бо вони подобають ся йому. Але се збиране тільки припадкове, механїчне, бо його цікавлять: ріжнородність кольорів та деякі картини, що на марках. Він робить собі з паперу „марківник”, або наклеює їх на зшитках. Спершу се для нього забавка. Як підросте, поступає що року до висшої кляси, і коли має справжнє замилуване до колекціонерства (збираня), то з часом росте і його маркозбір. Він вже не всидить спокійно, поки за оцаджені гроші не купить собі „альбом на марки”, який бачив у своїх шкільних товаришів. Альбом розділений після держав і кожда марка, давна чи нова, має там своє місце. Тепер наш новий „збирач” основно переглядає всї марки, ґрупує їх після країв та роздивляєть ся, де котру марку приліпити. Як віддирає з листів марку, то так осторожно, щоб її не подерти, нї ушкодити, бо така марка вже тратить на вартости. Бачить кілька марок наче подібних до себе, як прим. французькі кольонії, отже мусить призадумати ся і самостійно обдумати та рішити цїлу справу. Починає старанно прочитувати написї, печатки (штампілї), розглядати добре малюнки. Без знаня ріжних чужих мов віднаходить вітчину кождої марки. Притім тїшить ся, що вміє сказати бодай одно слово німецьке, італїйське чи французьке, котре вичитав з марки. Та часом на марцї нема написї; тодї пригадує собі з ґеоґрафії столичне або більше місто европейських держав та відчитує почтову печатку. І печатка часом зле вибита або затерта, а тодї мусить пильно шукати в цїлім альбомі, заки найде. Найшовши, приклеює легенько у відповідпім місци, приглянувшись вперед добре, звідкіля отся марка.

В школї легко й скоро присвоює собі всї ґеоґрафічні назви, бо вже обзнакомлений з ними. Дома, переглядаючи марки, пригадує собі лекцію. Застановляє ся над тим, що чужоземні народи розмовляють иншими мовами, як ми і иншого письма-азбуки уживають, як наш рідний народ. З цікавістю оглядає марки з таємними знаками письма далекої Азії. Також цїни на марках відмінні. Нема там нї центів нї сотиків, а якісь пенни, рейси, банї, ори і т. д. Порівнуючи грошеву ріжницю, підхоплює її вартість і відтак вже добре орієнтує ся. Немало відомостий дають йому і рисунки, уміщені на марках. Портрети цїсарів чи начальників, герби держав або народів, їх славні мужі, види з їх природи, а навіть, як приміром на американських, цїлі історичні картини, або ґеоґрафічні мапи, яких він у школї не бачив.

Потім аж приходить час наукових дослїдів над марками. Тимчасом марки вже розбудили охоту до ґеоґрафії та історії. От появила ся нова марка з Трансвалю з анґлїйським королем. Що се таке стало ся? Се бурська република втратила самостійність, бо завоювала її Анґлїя..

На болгарській марцї письмо подібне до нашого, українського. Чи се велика держава? Ану, погляньмо на мапу. Маленька, де їй рівнатись до нашої простороі України! Чомуж нема нашої марки, коли наша земля така велика? Бо не маємо самостійної своєї держави! І в душу малого збирача входить жаль, що поміж такими численними державами недостає української держави. А всї отсї марки він з радістю віддав би за одну українську...

Ще треба згадати, що збиране марок дїлає на фантазію молодих філятелїстів-колекціонерів. Марки переносять його в инший сьвіт. Він бачить перед собою славних людий, корабель Колюмба, дикі зьвірята, тиґри, чужоземні птахи, як напугая, дракона-смока на китайськім гербі, замок Акрополь, королїв, султана, раджу, Сфінкса, пальми, піраміди, верблюда — то наче подорожував по тих чужих краях і землях. Тодї може собі легко, ясно і докладно представити предмети і подїї, котрих він не бачив і не переживав. А се в науцї богато значить. Всї професори згідно признають, що ті ученики, котрі збирають марки, краще пійнають, вміють і люблять особливо ґеоґрафію, історію і природничі науки.

Длятого не диво, що скрізь є богато збирачів марок. Між ними є люди всїх катеґорій і кляс, а навіть знаємо яко завзятого збирача короля Анґлії Юрія V. Особливо за границею гарно розвинув ся сей корисний спорт, а доказом того численні збирачі, товариства філятелїстів (марколюбів) та їх часописи (до 800). Краща збірка марок є в Британськім Музею в Льондонї, оцїнена на $300.000.00, передана до музея членом парляменту Таплїнґом в 1892. р. Крім того знана є гарна збірка барона Феррарі в Парижі, вартости $400.000.00.

Теперішні марки легко роздобути, але давнїйші — се рідкість і длятого цїна їх висока. І теперішні колись будуть дорого платити ся.

Роздобути більшу збірку заграничних марок можна через виміну американських з заграничними членами філятелїстичних товариств, або виміною дублєтів (подвійних примірників) з знакомими збирачами, або купити за гроші в крамницях, торговлях паперу по більших містах.

У нас ще досить мало збирачів і ще не зорґанізувались в окреме товариство.

ПИСЬМО
до Ваня де Хандрило Ґувнянки.

— Ци чулисте, куме Кузма?... Гварят, же ся молодому кріл̀ьови гродив хлапчик. Аже ся мня хто-си зьвідував, яке му дали мено. Тіт,реку, не Ваньо, лем яко-си іначе. Але яки вам кетнни била... гі! гі! Аже Руснаків на них запоснїували.

— Идте-ле до фраса, куме Грицу, идте! — або то правда? Руснаків то лем товди знают, як їх їм треба, а нак то ся на них ани смотріти не кцут.

— О! киля місяций тому єден Руснак пришов до старого кріля і плаче, же го вшитки бют: Ляхи, Москале і Жиди. І то зо вшитких стран, гварит, жогают до мня, пищи і плакати не дают. Не є навит пред ким ся пожалувати на тих псї-крві гадів. Кріль тот ся засміяв і милїсьо на Руснака посмотрів тай гварит: „Цит-ле, цит! Я і о тобі памятам. Не плач, я їм юж добрі накажу, жеби до тя веце не жоґали!” — і нак го по голові погваскав. На тото вшитко Лях ся з далека призирав, тай собі як не зрявчит! Гварит: „Тоє того гайдамаку погваскав, а мене нїт? Кой так будеш робив, же гайдамаку будеш гвадив, а мене нїт, то будеш відїв, ани свухати тя веце не буду, лем сой піду даґде од тебе”.

Кріль ся з того аж заганьбив, тай і на Ляха ище гардше посмотрів і гварит: „Под-ле, Ляшечку, і ти до мене, под! Настав головку, най і тебе тїж кус погваскам”:

І Ляшиско вам в тий минютї, як кой-би ступу, наставив свою маґарирчу і кріль го тїж погваскав.

Ха! ха! ха! Ну, то няй го заморит з таком полетиком. Таку полетику — реку — то гев і наш кум Петро знає. Він заєдно своє повідат: І Бозюсьо добрий і кума Варвара добри. — Кума Варвара знают красиї зготовити, шувне припрошувати. Кума Варвара гарди, а мойой баби то ани на очи не кцу відїти, бо то, гварит, штурпачиско, ани на ничим ся не зна”.

Наши нарібци то му одкальси аж з під Москаля бабу припровадили, гварят, же ґля його Акимця, бо ся не може оженити. Лем же тот кум Петро, як ся вам з того не розкер, то як на них не зрявчит: „Вынос мі ся, — гварит — говедо, єдно з другим з хижи! Што ту маш до мня, дост ґля мене єдной!” — і вшитко поодганяв од хижи. „Ждий-ле, — гварит — справлю я вам війну... Попамяташ мя єден з другим. На свій коншт до села конвисаря спроводжу... Я вас вирихтую, аж вам чорт засвистат! Мя статі, Богу дякувати! Вівса мам дост, што до читарнї Ваньо од Клемінового Вася наносив. Буду му киселицу готовив, тай ся буде ховав. А як приймут мене, кума Хруня і сґомосця-Косцього за радних, то так вас вишицкаме, як чорт козу, і деспетів ся вам одохце!”

Аґа! Забивєм вам повісти, жи в Маґурові читарня Квачковского ся спалила. За то, гварят, же старий Шкирпак криво присїгав. Але то ся вам так спалила, што сам Наумович разом з таблицом о мало не пішов з димом. Лем же біевй Михальцьо якоси в час пщи сй зорвав зо стїни. А Гембіль не відїв, што ся стало, тай дале вкола хижи лїтати. „Михав! Михав! А орло-єте зняли?... Де орло?” На то прискакує до нього єден маґурівский ґазда і гварит: „А гаде! то тобі таблиці треба? А смо-ле, яке нещасте — тильо статку подорізували, што ся понюк: корови, воли, свинї. Кров аж на дорогу тече, а тобі орло в голові? Воз си, воз тоту таблицу, та завіс сой на плечи ци на чело, або ся одзірґний на пїй, кед ти така мила!”

Та вам з того тильо било сьміху, што ани! — так як з того вітика зо Шмереківця, што в Квятоню на кермеши вишкірив зуби як цапок і лїгав по селу та людий до Червоного і до Липной на одпуст спрашав.

Гриц Задорожний.

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Духовний Отець:
о. Дмитро Хомяк,
Box 183, Simpson, Pa.

Предсїдатель:
Дмитро Капітула,
Box 565, McAdoo, Pa.

Місто-предсїдателька:
Марія Білик,
1710 W. 44th St., Chicago, Ill.

Місто-предсїдатель:
Василь Сувак,
Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак,
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський,
Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаршонь,
524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог,
550 John St., Whiting, Ind.
Стефан Милянович,
193 Grand St., Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко,
Box 156, Ramey, Pa.

Радні:
Іван Ґлова,
521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак,
720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів,
56 Sussex Str., Jersey City, N. J.
Петро Мотало,
1436 W. Erie St., Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович,
11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn.
Андрій Гальчак,
237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":
Андрій Савка,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St. (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

Др. В. Сїменович, предсїдатель,
1956 Armitage Ave., Chicago, Ill.
А. Горбаль, касієр,
135 Main St., Derby, Conn.
Е. Струтинська, секр.,
714 Bickerdike St., Chicago, Ill.
о. В. Балог,
550 John St., Whiting, Ind.
Д. Андрейко,
147 Broad St., New Britain, Conn.
Др. І. Копистянський,
W. Pine St., Shamokin, Pa.
Ю. Павчак,
209 Bedford Ave., Brooklyn, N. Y.

ДО МІСЦЕВИХ СЕКРЕТАРІВ І ОРҐАНІЗАТОРІВ Р. Н. СОЮЗА.

ЗАЯВА.

Отсим повідомляю усїх Впов. П. П. місцевих урядників і орґанізаторів, що посмертна запомога може бути записана лише після § 159 нового статута Р. Н. Союза і після кляс, котрі суть вичислені в сїм параґрафі. Запис посмертного на особи чужі, на церкви або на всякі иньші інституції, не є важний, бо се супротивляє ся законам Злучених Держав Північної Америки.

При виповнюваню деклярацій прошу уважати, щоби кожда точка була докладно виповнена. На кожде запитане в деклярації, прошу відповісти докладно, а если немаєте відповіди на котру небудь точку, прошу дати криску (——). Деклярації невиповнені точно, не будуть одобрені Екзекутивним комітетом і зістануть звернені до поправи дотичному відділови.

При зміні посмертного, прошу застосуватись до § 178 статута. Зміна, котра не буде виповнена після сего параґрафу, зістане уневажнена і не буде принята Екзекутивним Комітетом.

При змінах спадкоємців прошу застосуватись до § 159 нового статута. В противнім случаю, така зміна буде неважна.

При змінах спадкоємців, посмертного, адресів і т. п. прошу ужливати готових друків Р. Н. Союза. Єсли котрий з Впов. П. П. секретарів не має таких друків у себе, нехай напише, яких друків бракує, а я сейчас вишлю.

Михайло Угорчак,
Голов. Рекорд. секретар Р. Н. Союза.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ СЕРПЕНЬ 1913 р.

Член на цїле посмертне платить $1.00, а на половину посмертного $0.61.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ. Оголошеня братських мітинґів поміщують ся в часописи безплатно, але тільки один раз. Ті оголошеня мусять бути в руках редакції найпізнїйше в суботу перед виходом кождочасного числа. Оголошеня братських балїв, концертів, театральних представлень і т. п. забав приймають ся до друку по 5 центів від кождої друкованої стрічки. Належитість за ті оголошеня треба слати наперед.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Зоря, від. 69, повідомляє своїх членів, що надзвичайний мітинґ відбуде ся дня 9. серпня с. р. під ч. 255 Іст Гавстон стр., Н. Й. Важні справи до полагодженя. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари, а урядник $1.00. — А. Титла, предс.; Л. Сидорович, секр.

АВОКА, ПА. Бр. сьв. Івана Хрестителя, від. 326, повідомляє своїх членів, що мітинґ відбуде ся дня 10. серпня с. р. точно о годинї 3-тій пополудни, на котрий всі члени мають явити ся. Неявивший ся член заплатить 25 ц., а урядник 50 ц. кари. Братя авоцькі, котрі єще не стоїте в жадній орґанізації, зволїте прибути на наш мітинґ і впишіть ся в члени Р. Н. Союза, бо тепер маєте добру нагоду до приступленя до нашого братства і до Р. Н. Союза. За вступлене до нашого братства не беремо тепер цїлковито нїчого, лише до Р. Н. Союза після статута. — О. Десик, предс.; С. Сеньків, секр.; І. Пашкевич, кас.

ВІПАНИ, Н. ДЖ. Бр. сьв. Арх. Михаїла, від. 201, повідомляє всїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що на річнім мітинґу вибрано слїдуючих нових урядників: Г. Оринич, предс.; С. Бачевський, заст. предс.; І. Бобик, секр.; Г. Сакала, заст. секр.; П. Баранський, кас.; Д. Кіцак, заст. кас.; М. Дорецкий і А. Кочан, контрольори; В. Самбір і А. Андрух, доз. хорих; Ф. Ноткин, ...; Д. Оринич, предс.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Тов. „Просьвіта" повідомляє своїх своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячний мітинґ відбуде ся в суботу дня 9. серпня с. р. о 8 год. вечером під ч. 12 Іст 8-ма улиця в Шіцен Гол, Н. Й. Обовязком кождого члена явити ся на сей мітинґ, позаяк суть дуже важні справи до полагодженя. — Д. Олексїв, секр.

БОРНСАЙД, ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. сьв. Петра і Павла, від. 165, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітинґ відбуде ся в недїлю дня 17. серпня с. р. о годинї 2-гій пополудни в гали на розї Вудлавн Аве. і 93 ул. На тім мітинґу кождий член має явити ся, бо буде предложений стан каси братства і вибір нового секретаря, позаяк старий секретар резиґнує зі свого уряду. Член, котрий не явить ся на мітинґ, платить кари $1.00, а урядник $1.50. — С. Зілінка, предс.; П. Демкович, кас.; С. Корпанович, секр.

СТЕЙПЕЛТОН, Н. Й. Бр. сьв. Арх. Михаїла від. 211, повідомляє всїх своїх членів, що річний мітинґ відбуде ся в суботу дня 9. серпня с. р. точно о годинї 8-мій в гали Вайдмана на 217 Брод стр. На тім мітинґу має ся вибирати новий уряд. Неявивший ся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. Всї довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости. — Н. Торбін, предс.; А. Лазар, кас.; В. Гасїн, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 359, повідомляє своїх членів, що дня 17. серпня (авґуста) с. р. відбуде ся в гали Остерляндра (на розї улиць Старкведер і Професор) мітинґ, на котрім кождий член має явити ся, бо суть важні справи до полагодженя. Приймати ся буде нових членів до Товариства і до Р. Н. Союза. — А. Смик, секр.

ПРИГАДКА ДЛЯ ВСЇХ УКР. ТОВАРИСТВ В АМЕРИЦІ.

На друкований в „Свободї" зазив до Братств, Товариств і Кружків аматорських в справі надсиланя збірних фотоґрафій до календаря Р. Н. Союза на 1914 р., доси зголосились і надіслали свої фотоґрафії слїдуючі: 1) Члени Аматорського Кружка в Гейзелтон, Па. 2) Учасники Курсу неграмотних в Алентави, Па. 3) Члени Сьпів.-драм. Тов. „Пітсбурський Боян". 4) Члени Бр. сьв. Ів. Хрестителя, від. 326 в Авока, Па. 5) Члени Церковного хору в Нортгемптон, Па. 6) Бр. сьв. Ів. Хрестителя, від. 247 в Вілмінґтон, Дел. 7) Сьпівацко-аматорський Кружок ім. Ів. Котляревського в Вілмінґтон, Дел. 8) Тов. Сьпівацьке „Боян" в Обурн, Н. Й.

В виду так малого заінтересованя нашою відозвою, звертаємо ся отсим з повним зазивом до Вп. Урядників Хв. Братств, Товариств, Сестрицтв і всяких Кружків, щоб не відволікали сеї справи, але старались зібрати при найблизшій нагоді своїх членів до фотоґрафії, а опісля заслали тії фотоґрафії до поміщеня в календарі Р. Н. Союза і рівночасно подали коротеньку історію свого товариства або Братства. З огляду на те, що сего року минає 20 лїт від часу заложеня „Свободи", а слїдуючого (1914) року сьвяткувати-мемо 20-лїтє основаня нашого Р. Н. Союза, то було би пожаданим, щоби наш календар на рік 1914-тий мав характер календаря ювилейного. До сего однак потрібно помочи усїх тих наших П. Т. Патріотів, котрі нашу орґанізацію закладали і до її зросту чимнебудь у своїм житю причинили ся. Розумієсь, що се потягає за собою невеличкий видаток, однак зваживши, що се є рік ювилейний і що фотоґрафії в календарі будуть милою памяткою для тих, що трудились для нашої орґанізації, як також памяткою для молодого поколїня, надїємось, що кождий відділ Р. Н. С. радо покриє кошти виготовленя клїші в квоті $5.00. Сї гроші просить ся прислати враз з фотоґрафією чеком або моні ордером, виписаним на імя „Свободи".

На закінчене отсего зазиву ще одна просьба, іменно до тих, що хотїлиб занити ся збиранем оголошень до календаря, як і до тих, котрі хотїлиб оголосити свій бізнес в сїм календарі. Як відомо, календар Р. Н. Союза розходить ся в кількадесять тисяч примірників і є найлїпшим середником до оголошувань поміж американськими Русинами. Хто отже має якийсь бізнес, а залежить йому на тім, щоб про него знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошене до календаря Р. Н. Союза. Цїни суть вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 25.000 примірників. Цїла сторона, величини 9¼ цаля через 6 цалїв коштує 25.00 дол. Місце на окладинках та спеціяльні сторони дорожшє, після умови. Пів сторони величини 4½ через 6 цалїв коштує 15 дол.; чверть сторони, величини 4½ через 3 цалї 10 дол. Найменче оголошенє може обіймати 3 через 2 цалї і коштує 5.00 дол. Хто хотїв би в своїм оголошеню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бізнесу, мусить прислати з неї готову до друку клїшу; єсли нї, то поносить кошт виготовленя такої клїші з фотоґрафії, то значить, що його оголошене буде о стільки дорожше коштувати, кілько винесе кошт виготовленя з фотоґрафії друкарської клїші.

Текст оголошень мусить находити ся в руках редактора календаря найдальше по день 1-го вересня. Гроші за оголошеня належить посилати рівночасно. Оголошеня на кредит безусловно не будуть друкувати ся.

Хтоб хотїв занити ся збиранем оголошень до календаря, зволить листовно віднести ся до управителя „Свободи", п. А. Савки по близші інформації. За труд даємо значний процент.

ЖЕРТВИ НА ФОНД „РІДНА ШКОЛА" В ГАЛИЧИНІ.

Братство сьв. Володимира, від. 323 Р. Н. С., в Канзас Сіти, Кан., відсьвяткувало день свого патрона 27. липня с. р., та при тій нагоді не забуло і за „Рідну Школу" в Галичині. На зазив п. Михайла Кархута зібрав п. Петро Ярема слїдуючі жертви: М. Кархут $1,00; П. Ярема 70 ц.; П. Гасин, Ф. Глущак, М. Мокрицький, Д. Янчишин і В. Крихов по 50 ц.; Д. Колеґа і В. Гримак по 30 ц.; П. Кархут, А. Блащин, Р. Мазур, І. Купа, Н. Зола, С. Звадюк, І. Гаранчук, В. Кордунель, В. Шеляк, І. Качур, Ю. Білецький, К. Шостак, І. Команда, Палажка Тарнопільська, Анна Решотка і Юлія Синиця по 25 ц.; Варвара Кухта 20 ц.; Ольга Ярема 15 ц.; Наталка Мазур, Анастазія Кархут і П. Шеляк по 10 ц. Разом $9.45. З того пересилка 13 цнт. — Вислано до „Свободи" $9.32

Всїм Вп. Жертводавцям щире спасибіг. Славно, Українці! — а сором тим, що лиш криком удають з себе патріотів. — Петро Ярема.

На хрестинах у п. Івана Бабія в Дерби, Конн., дня 27. липня с. р., зібрали пп. М. Пелех і О. Ярим слїдуючі жертви: М. Пелех і І. Бабій по $1.00; І. Придун, А. Горбаль, А. Славицко і п. Ратковська по 50 ц.; Стадник 25 ц.; О. Ярош 20 ц.; В. Огроднїк 15 ц. — Разом $4.60

Д. Маційовський з Нортсайд Пітсбурґ, ... : Д. Маційовський 50 ц.; В. Гаврик, Ю. Мендак, І. Жидек Клим, Юстина Левінська, Юстина ... і Марія Сорока по 25 цнт.; Г. Сорока 20 ц.

Разом	$2.20
Оголошено в ч. 30. „Свободи"	$103.24
Загальна квота	$119.36

ЖЕРТВИ НА ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ІВАНОВИ ФРАНКОВИ.

Вибраний Товариством „Запорожська Січ" в Бруклинї Комітет до збираня жертв на ювилейний фонд Івановн Франкови, зібрав поміж своїми членами $12.45. На хрестинах у предсїдателя „Зап. Січи" т. Григорія Литвина $2.40. На вечірних сходинах 70 цнт. — Разом $15.55

Всїм жертводавцям складає ся як найщиршу подяку. — За Комітет: Олекса Балко, Григорій Корнова, Андрій Ящишин.

Оголошено в ч. 28. „Свободи"	$36.55
Загальна квота	$52.10

ЖЕРТВИ НА ДОБРОДІЙНІ ЦІЛИ, ОСТАЮЧІ ПІД ЗАРЯДОМ „СВОБОДИ"

1. Жертви на фонд „Рідна Школа" в Галичині.
2. Квадратові метри на Український Город у Львові.
3. Жертви на приватну українську гімназію в Збаражи.
4. Жертви на курси висшої осьвіти для Тов-а „Просьвіта" у Львові.
5. Жертви на ювилейний дар Іванови Франкови.
6. Жертви на українсько-руську бурсу в Горлицях.
7. Жертви на приватну українську гімназію в Рогатині.
8. Жертви на шкільно-просьвітний фонд в Америці.
9. Жертви на фонд „Рідна Школа" в Америці.
10. Жертви на фонд ім. М. Січинського.
11. Жертви на виборчий фонд в Галичині.
12. Жертви на укр.-руську бурсу в Надвірній.
13. Жертви на українсько-руську бурсу в Сяноці.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

Потрібно робітників до фабрики сталевих кар. Робота при молотї і в кузьні. Добра платня; стала робота. Голоситись до: Steel Plant, Wharf & St. George St., St. Louis, Mo. 28—

ПЯТЬ ДОЛЯРІВ НАГОРОДИ дістане той, хто подасть менї адресу тата **СЕМКА ДУБ**. Осьмий рік як виїхав з села Кривичі, пов. Перемишляни, до Ню Йорку. Чотири роки як виїхав з Ню Йорку в контри і не має о собі чутки. Хтоби знав о адресї Семка Дуб, зволить менї написати, а дістане $5.00 нагороди, або сам нехай зголосить ся на адресу: Katharine Dub, c/o Mich. Markiw, 413 E. 5th St., New York, N. Y. 32-34

Пошукую свого шваґра **ДАНИЇЛА ХАНАС**. Перед трома роками перебував в Ню Йорку на Вендовер Евні. Хтоби о нїм знав, або він сам, нехай зголосить ся до мене на адресу: Theodore Pelak, Box 53, Singac, N. J.

Пошукую свого мужа **ГРИГОРІЯ ДИНЬ**. Походить з Мшцової, пов. Кросно. Пошукує його жена, Орина. Хто подасть його адресу, дістане $5.00 нагороди. — М. Хромоґа, 1247 S. 3rd St. St. Louis, Mo.

Пошукую **СТЕФАНА Й. ЛОҐАЯ**. Він має бути в Ню Йорку. Хтоби знав його, або він сам, нехай повідомить на понизшу адресу. В нагороду дам красну премію. Emil Sawaryn, 144 Perrine St., Auburn, N. Y.

Пошукую свого брата **ІВАНА ІВАСЮКА**, родом з Іванковець, повіт Кіцмань, Буковина, котрий тому пів року приїхав до Канади і десь перебуває коло Вінніпеґу на секції. Хтоби знав о нїм, або він сам, нехай зголосить ся на адресу: Procь Івасюк, Extra Gang No. 2, L. J. Tennants, Chaplean, Ont. Canada.

Потрібно звичних людий і робітників. Стала робота; добра платня. Голоситись до: Steel Plant, Wharf & St. George St., St. Louis, Mo.

КОНКУРС.

Греко-катол. парохія сьв. Кирила і Методія в Олифант, Па. пошукує дякоучителя. Вимагає ся основного знаня нотного сьпіву, веденя школи і урядженя аматорських вистав. Платня після умови. Неуміючі сьпіву нехай не голосять ся. Голосити ся на адресу: Rev. E. Kuziw, Box 375, Olyphant, Pa. 30-32

ПАРОХІЯ руська в Ансонії, Конн. потребує дякоучителя від 1-го вересня. Від кандидата вимагає ся основне знане церковного і сьвітського сьпіву. Платня після умови. Голосити ся належить на адресу: Rev. M. Danilovich, 11 Chmelnytsky St., Ansonia, Conn.

ІСПИТОВАНИЙ ДЯК, котрий вміє провадити хор, як також новий заложити, сьпіває тенором, грає на фісгармонії, розуміє ся на штуці театральній, маючий практику веденя каси і склепу, тверезий, в молодім віцї, пошукуючи відповідної посади, просить посилати ласкаві зголошеня враз з условями під слїдуючою адресою: Maksym Maruszczak, 115 McGregor, Winnipeg, Man. Canada.

Нові книжки і видання.

„ДЗВІН", літературно-науково-артистичний журнал-місячник, виходить у Києві. Вийшла 5-та книжка. Зміст її такий: Олесь: „Демократизм", що з хамством нашим зріс ся; П. Стах: Усьміх міста; Христя Алчевська: З циклю „Весняні днї"; М. Юра: „Перше мая"; В. Винниченко: „По-свій!", роман; Вільгельм Еленбоґен: Ріхард Ваґнер і пролетаріят; А. Луначарський: Сьпівець паризької голоти; Ів. Лебединський: Робітничі коаліції і відношеня до їх карного права; В. Чумак: Мова цифр; Л. Юркевич: Жовтий робітничий рух; Дм. Донцов: Українське студентство і аполітизм; В. Садовський: В загальній справі; А. Чернецький: Із громадського житя на Буковинї; К. Миргородський: З робітничого житя; Бібліоґрафія. Ілюстрації: П. Ковжун: Заставка; Е. З.: Заставка; Портрет Ріхарда Ваґнера. — Річна передплата виносить в Америці і Канадї 2 дол. Передплату належить посилати на адресу адміністрації часописі „Добра Новина", у Львові, ул. Скшиньского ч. 14, 4.

СПИС І ЦІННИК КНИЖОК,

КОТРІ МОЖНА ДІСТАТИ В ДРУКАРНІ "СВОБОДИ".

***Американець**, веселий образ з житя народу зі сьпівами, в трох діях. — Ціна .... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мази. Прощанє з краєм. Слава Пророка. Поет і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по полю. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна .... 15 цнт.

Бери та читай. — Ціна.............. 30 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна .... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповіданє „Стадник". — Ціна .... 25 цнт.

***Гостина св. Николая**, драматична гра для дітий. — Ціна .... 10 цнт.

***Доля галицької сироти.** — Ціна .... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, каміне і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони живуть. — Ціна ..... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенії. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна .... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба клас і длячого робітники організують ся. — Ціна 10 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна .... 15 цнт.

З кого ся насьмівають, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна .... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарнїйше оповіданє з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти ради, не плоди (вірш). Найбільший духовний поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть їти шани? Ангел та пустельник (оповіданє). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Житє, зарібки, організації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлі. — Зміст: Журавлі (вірш). Закутник (оповіданє). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Найдот Бют, оповіданє про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна .... 15 цнт.

***Жіночий язик**, індійська казка. Невдалий линч, оповіданє. — Ціна .... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповіданє). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русини". — Ціна .... 10 цнт.

***Казки за циганів.** — Ціна .... 10 цнт.

Казки про жидів. — Зміст: Як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на гриби, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна .... 15 цнт.

Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчисловання всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна .... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйновання Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна .... 10 цнт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповіданє). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конґо. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цнт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна .... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. Ціна .... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна .... 5 цнт.

***Оповіданє про Алі Бабу і сорок розбійників.** Арабська казка. — Ціна .... 20 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землі і як витворюють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .... 25 цнт.

Оповідання про заздрих Богів. — Ціна 10 цнт.

***Під прапором свободи.** Вибір патріотичних декламацій. — Ціна .... 30 цнт.

***Пісні про Канаду і Австрію.** Пригоди з житя еміґрантів, писані віршом. — Ціна 40 цнт.

Пісні під нотами, друковані на почтових картках. Серія складаєсь з 12 ріжнородних пісень. 1) „Думи мої", слова Шевченка, сольо. 2) „Гей по синьому морю хвиля грає", Паруб. хор. 3) „За Неман іду", дует. 4) „Ой мати, мати, москаль в хаті", сольо. 5) „Кохав мене батько", сольо. 6) „Повій вітре на Вкраїну", сольо. 7) „За тучами, за хмарами", дует. 8) „Заручена та Одарка", жін. хор. 9) „Ой я нещасний, що маю длати", сольо. 10) „Дожи мені журити ся", сольо. 11) „Я циганка, пишний квіт", сольо. 12) „Ой ти Боже милосердний", мішаний хор. — Ціна за цілу серію (12 пісень) .... 35 цнт.

Принц і нуждар. Дуже занимаюче оповіданє славного американського писателя Марка Твейна в переклаці В. Держируки. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповіданє). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (оповід.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, зьвірять і ростин. — Ціна ...... 10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Про нутро землі (з 22 образками). — Розвідка про будову землі і її переднотопові здобутки. — Ціна .... 25 цнт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть ІІ. Штуки з картами. Часть ІІІ. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартібливі. — Ціна .... 50 цнт.

Рицар і смерть. — Ціна .... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна .... 10 цнт.

Релігійні вірованя старинних народів. — Зміст: Релігія Єгиптян. Релігія Халдейців. Первісна релігія Індусів. Ісповідники релігії Брама. Релігія Будди. Релігія Перзів. Релігія Жидів. Релігія Греків. Релігія Римлян.—Ціна 20 цт.

***Русько-англійський тлумач**, з котрого можна дуже скоро навчитись англійської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блаженний чоловік (з Псалтиря). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дітий? Громадське житє Італійців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луіс, Мо. Дві леваци (оповіданє). Дещо цікавого. Зі сьвіта.—Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій душі. Не виносить ся серце вже моє (вірш). Потреба літератури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провесні у ранці (вірш). Війт (оповіданє). Пісня Канадийська. Внутрішний устрій козаччини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповіданє з житя в донських степах. — Ціна .... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповіданє М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна .... 20 цнт.

Страйк. — Сценїчний образ в трох діях з житя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна .... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Вороженє будучности для женщин. Вороженє будучности для мущин. — Ціна .... 15 цнт.

***Хлопська доля.** — Ціна .... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тлі економічнім). — „Земля Рече" — Ціна .... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна .... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповіданє). З гір (вірш). За землю (оповіданє). Сьвіт без Аллага (арабська байка). Як вояк пімстив ся на цареви (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на землі? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всї раси людий і їх житє. — Ціна .... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛІГІЙНІ.

Звичайна оправа.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя	1.00
Хліб Души	60
Хліб Души, латинськими буквами	84
Дорога	52
Дорога, малий	32
Горі імїєм серця	34
Коляди	15
Збірник найкрасших пісень церковних	10
Ангельський хор, збірник народ.-церков. пісень під ноти ч. І.	25
Ангельський хор, часть ІІ.	5

Гарна оправа.

Бог радость моя	1.40
Хліб Души	1.80
Хліб Души, латинськими буквами	2.00
Дорога	1.70
Дорога, малий	1.00
Друг Души	1.30
Горі імїєм серця	1.10
Молитвенник	1.80

ДРУКИ.

Книжки колекторські 100 штук	7.00
Метрики хрещеня	3
Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3
Помянник за померших	10
Листові папери. Листи з вінстом Т. Шевченка, М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова, за штуку	2
Книжка для опікунів хорих	1.00
Сьвідоцтва лікарські для хорих членів Бр. і Товариств	3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий замовляючий книжки повинен виписати виразно всі титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Єсли хто замовляє книжки на меншу суму, то належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить присилати гроші через почтовий або експресовий мони-ордер. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер, бо трафляєсь часто, що хтось другий з краянів забере їм книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не приймає посилок за послїплатою. Для тих, що хотять занятись розпродажею книжок, даємо значний опуст.

Замовленя належить висилати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

— 273 —

заходив до неї кілька разів. Прокуратор кляв у души отсей проклятий уряд і всї ті справи, що заставляють його сидїти тут і не позволяють хоч на хвилину скочити до дому, поглянути, що там робить ся. І ще той дідьчий адвокат! Як би не він, можна-б було спокійно тепер зробити перерву хоч на пів години; а так Страхоцький упер ся конче перевести ще сю розправу і позбути ся Евгенія і аж тоді зробити перерву. А тоді для него бігане до дому може бути зовсїм безпредметове. Тілько один практикант держав ся бадьоро і свобідно і був, бачилось, душею сеї салї. Він випитав обі сторони quo ad generalia і ткнувши Страхоцькому якийсь папір у руки взяв ся за перо, щоб протоколувати розправу.

— Ну, ти, Ілько, — як там тебе? — Марусяк, признаєш себе винним? — запитав судія.

— Ні, — відповів Ілько.

— Ні? Як то ні? Адже-ж ти бив Лейбу.

— Та бив.

— А знаєш, що бити не вільно?

— Та знаю.

— І як-же ти сьмів його бити?

— Бо мусів.

— Як то мусів?

— Бо він би був мене набив.

— 276 —

— Ні.

— Як то, сам?

— Ні, не сам. Узяв собі до помочи двох Жидів і ще трьох піяків, таких, що у него днюють і ночують. Влетіли нападом до моєї хати, перестрашили жінку і дітий, а коли я запитав їх, яким правом нападають мене, Лейба казав мене вязати, а потому кинув ся на мене з буком. Ну, я мусів боронити ся.

— Правда се, пане Лейбо? — запитав Евгеній.

— Не правда!

— Ага, преці маємо відповідь.

— Нехай сьвідки скажуть, — мовив Ілько.

— Прошу високого трибуналу, я противлю ся його сьвідкам.

— Але-ж се ваші власні сьвідки, ті, яких ви привели, — мовив протоколянт.

Жид, не знав, що на се сказати. Покликали першого сьвідка, Лейбового зятя Гершка.

— Скажіть нам, Гершку, що ви знаєте про сю справу? — запитав судія.

— Я те знаю про сю справу, — забалакав Гершко швидко, мов говорив вивчене на память, — що отсей Ілько вкрав у мойого тестя в ночи —

— Перепрашаю пана совітника, — перервав

— 277 —

його бесіду Евгеній, — я би просив заприсягти сего сьвідка.

— Що? Заприсягти? — скрикнув Гершко і зирнув на адвоката ненависним оком.

— Ага, ага, заприсягти, — пхопив ся судія і нараз зупинив ся. — Але бо... А пан прокуратор мають який внесок?

— Згоджую ся з внеском пана оборонця.

— Ну, Гершку! Будеш присягати, — обернув ся судія до сьвідка.

— Я? присягати? На таку дурницю?

— То не дурниця. Ви зачали говорити про крадіж, — замітив Евгеній.

— Про крадіж? Що то за крадіж? Ділетка кукурузи — хиба то крадіж? — змагав ся Жид.

— Принесіть тору! — мовив судія до возного.

Жид поблід, затремтів.

— Прошу високого трибуналу, я не буду присягати.

— Мусиш, лайдаку! — озьвірив ся на него судія.

— Я не можу. Я не знаю сеї справи докладно. Я нічого не бачив. Я бачив, але не все. Я... Я... Я Лейбин свояк. Я зрікаю ся сьвідоцтва.

— Прошу записати заяву сьвідка до протоколу, — спокійно мовив Евгеній.

Гершка пустили. Він сів на боцї і почав ху-

— 280 —

не! — мовив він майже крізь сльози, мов дитина невинно висїчена, нахиляючи ся до протоколянта.

Сей устав і щось живо почав толкувати йому. На лиці судії, мов на лиці дитини, малювали ся за чергою зачудоване, перестрах і тупа резиґнація. Протоколянт сів на своє місце, а судія взяв картку до рук і почав читати:

— Однако-ж з огляду, що крадіж не доказана і що бійка була наслідком безправного нападу Лейби на дім Ілька, і в тім разі зовсім оправданим супротивленєм, то суд увільнює оскарженого Ілька Марусяка від вини і кари.

— Ай вай! — зойкнув Лейба.

Прокуратор поклонив ся і сїв переглядаючи дальшу справу. Евгеній і Марусяк поклонивши ся судови вийшли з салї.

— Я знав, що так буде, — радісно мовив Марусяк, перериваючи важкі Евгенієві думи при виходї з сего захисту справедливости.

— Ви знали? А то відки?

— О, пан практикант у нас добрий панич. І не дорогий. Тут давнїйше пан адіюнкт був, о, то до того з чим будь не можна було показати ся! — — —

Конець першого тому.

— 274 —

— Був би тебе набив? А ти як знаєш, що був би тебе набив?

— Бо кинув ся на мене з колом.

— То най би був бив, а ти-б його був заскаржив.

— Ні, дякую красненько. Волить він мене скаржити.

— Ну, то тепер будеш сидїти за бійку. Пане Лейбо, правда то, що ви хотїли його бити?

— Не правда, прошу високого трибуналу, — мовив Лейба піднимаючи ярмурку на голові. — Відки він знає, що я хотів?

— А видиш! — мовив Страхоцький до Ілька. — Лейба каже, що то неправда. То він перший кинув ся на вас? — обернув ся він знов до Лейби.

— Він перший ударив мене.

— А ви його вдарили?

— Ні, анї разу! Те ще не все, прошу високого трибуналу. Він обікрав мене.

— Брешеш, Жиде! — крикнув Ілько.

— Я маю сьвідки. Він обікрав мене, а коли я упімнув ся за своє, він ще й набив мене. Я три неділї лежав хорий.

— Ти міг лежати й три роки, бо й так нічого не робиш, тілько кров ссеш із людий, — буркнув Ілько.

— Мовчи, хлопе! — завищав судія. — Ах ти

— 275 —

поганине! Чи бач його, обікрав, ще й набив і ще й лаєть ся перед судом! Кличте сьвідків!

— Перепрашаю пана совітника, — відізвав ся Евгенїй, — я хотів би запитати дещо у пана Лейби Хамайдеса.

— А, прошу, прошу! — поквапив ся судія.

— Пане Лейбо, — мовив Евгенїй обертаючись до Лейби, — ви ще доси не сказали нам, де то була та бійка?

— Де була? Де була, то була, а бити не вільно.

— Ну, се вже побачимо, а я просив би відповісти менї на моє питанє.

— Що я буду пану відповідати! — буркнув Жид і відвернув ся лицем до судії.

— Прошу занотувати в протоколї, що пан Лейба не хоче відповісти на моє питанє. Ну, то може ви, Ільку, скажете нам, де се було?

— В моїй хатї.

— А щож робив пан Лейба в вашій хатї?

— Видумав собі якусь крадїж і прийшов робити ревізію.

— Ну, то певно прийшов з війтом?

— Ні.

— З присяжним?

— Ні.

— З польовим або з ким будь із громади?

— 278 —

сткою обтарати піт із чола; був увесь мокрий, мов із лазнї виховив ся. Все тїло на нїм дрожало.

Другий Жид таки мусїв присягати, але був так змішаний, що з його зізнань ніхто не міг бути мудрий. Про крадїж він чув від Лейби, бійку бачив — се було в Ільковій хатї, але чого він там зайшов і як прийшло до бійки, сего він не міг собі пригадати. Покликано хлопів. Ті присягали байдужно, але з їх зізнань стверджено зовсїм не те, чого хотїло ся Лейбі. Виходило, що про крадїж кукурузи Лейба почав говорити аж того дня, коли счинила ся пригода, що того дня мали бути вибори до ради громадської, що Лейба перед тим радив ся з декими із громадян, як би не допустити Ілька до ради і ухвалено кинути на Ілька підозрінє за крадїж, наробити йому сорому ревізією в його хатї і так зневславити його в громадї. Лейба казав війтови йти на ревізію, але війт не хотїв, то Лейба пішов сам, і так счинила ся бійка.

— Чи у вас Лейба така велика власть у селї, що може розказувати війтови? — запитав Евгенїй.

— О так, у нас що Лейба скаже в селї, то мусить бути.

Переслухи скінчили ся. Встав прокуратор.

— Справа про крадїж доси невияснена і що до неї ведеть ся слїдство; в усякім разї на оскарженім тяжить підозрінє. А справа побитя Лейби

— 279 —

очевидна, оскаржений сам признав ся. Всї зізнаня сьвідків у тім фактї нїчого не можуть змінити, бо про конечну оборону тут не може бути мови. Оттим то я піддержую оскаржене і прошу засудити оскарженого.

Евгенїй почав вияснювати справу, але бачив, що судія немов дрімає і майже не слухає його промови. Він говорив коротко, зводячи до купи зізнаня сьвідків і виказуючи нестійність обвинуваченя. Судія очевидно почав нетерпеливити ся. Протоколянт пильно писав щось на карточцї.

— Розправа скінчена. Слухайте вироку! — пискнув судія.

Всї повставали.

— В імени Єго Величества цїсаря — зачав він дивлячись на вікно, та потім нараз глянув на Ілька і його хопила за серце злість на сего мужика, що так богато часу мусїв з ним згаяти, і він хапаючи ся жменею за живіт і корчачись пищав далї: — Ти злодїю, розбишако, суд признав тебе винуватим і засуджує на чотири тижнї арешту.

Він зупинив ся, щоб перевести дух. В тїй хвилї протоколянт всунув йому в руки записану картку паперу. Судія перебіг її очима і на його лицї виступив плачливий вираз.

— Але пан прокуратор піддержує оскарже-